

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

О. ВОРОБЙОВА, В. ІВАНОВА, О. ПАЛАМАРЧУК, Ж. ТАЛАНОВА

**ПОНЯТТЄВО-ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ АПАРАТ
ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ
В КОНТЕКСТІ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

Препринт

Київ – 2026

УДК 378.014.6:355271

DOI:

Поняттєво-термінологічний апарат із забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти в контексті стійкого розвитку та євроінтеграції: *препринт* / О. Воробйова, В. Іванова, О. Паламарчук, Ж. Таланова; за ред. Ж. Таланової. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2026. 64 с.

Препринт підготовлено за результатами виконання прикладного наукового дослідження «Узагальнення поняттєво-термінологічного апарату з проблеми забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти України в контексті стійкого розвитку та євроінтеграції для гармонізації норм українського законодавства з документами ЄПВО» (Завдання 5) науковими працівниками відділу забезпечення якості вищої освіти Інституту вищої освіти НАПН України в межах наукового дослідження «Комплексне наукове дослідження поняттєво-термінологічного апарату з актуальних проблем вищої освіти в умовах євроінтеграції».

Визначено та підготовлено 70 термінів з проблем забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти в контексті стійкого розвитку та євроінтеграції для Розділу 5. «Поняттєво-термінологічний апарат із забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти в контексті стійкого розвитку та євроінтеграції» Словника «Поняттєво-термінологічний апарат з актуальних проблем розвитку вищої освіти в умовах євроінтеграції» на основі встановленої відповідності визначеного переліку понять і термінів із забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти України з документами ЄПВО та іншими міжнародними документами, їх систематизації та узгодження формулювань.

Видання буде корисним для розробників освітньої політики, дослідників, керівників, викладачів і здобувачів вищої освіти закладів вищої освіти, а також інших зацікавлених осіб.

УДК 378.014.6:355271

© Інститут вищої освіти НАПН України, 2026
© О. Воробйова, В. Іванова, О. Паламарчук,
Ж. Таланова, 2026

ЗМІСТ

Вступ	6
1. Адаптивні механізми забезпечення якості (Adaptive quality assurance mechanisms)	7
2. Академічна доброчесність (Academic integrity)	7
3. Альянси європейських університетів (European Universities Alliances)	8
4. Архітектура цифрового забезпечення якості (Digital quality assurance architecture)	9
5. Безперервний професійний розвиток (Continuous professional development)	10
6. Відновлення людського потенціалу освіти (Human Potential Recovery in Education)	10
7. Глобальна конвергенція стандартів якості (Global convergence of quality standards)	11
8. Гнучке викладання (Flexible Teaching)	12
9. Гнучке навчання (Flexible Learning)	12
10. Гнучке оцінювання (Flexible Assessment)	13
11. Динамічна спроможність системи управління якістю (Dynamic capability of the quality management system)	14
12. Екосистема розвитку людського потенціалу університету (Human potential development ecosystem in HEIs)	14
13. Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система, ЄКТС (European Credit Transfer and Accumulation System, ECTS)	15
14. Європейський підхід до забезпечення якості спільних програм (European Approach for Quality Assurance of Joint Programmes)	16
15. Європас (Europass, Community framework for the transparency of qualifications and competences)	16
16. Індивідуальна освітня траєкторія (Individual learning pathway)	17
17. Інституційна модернізація (Institutional modernization)	17
18. Інституційна привабливість роботодавця (університету) (Employer attractiveness of Universities)	18
19. Інституційна система розвитку та планування кар'єри академічного персоналу (Institutional system of academic staff career development and planning)	19
20. Інституційна стійкість системи якості (Institutional resilience of the quality system)	20
21. Інституційна стійкість університету (Institutional resilience of Universities)	21
22. Інтегрована система управління якістю (Integrated quality management system, IQMS)	22
23. Інтернаціоналізація людського потенціалу (Internationalisation of human potential)	22
24. Кадровий потенціал університету (University staff potential)	23
25. Кваліфікаційний розрив (Qualifications / Skills gap)	24
26. Кваліфікація (Qualification)	25
27. Компетентнісне управління якістю освіти (Competence-based quality management)	26
28. Компетентнісний підхід (Competence-based approach)	27
29. Конкурентоспроможність через інновації якості (Competitiveness through quality innovation)	27

30. Корпоративне управління якістю освіти (Corporate governance of educational quality)	28
31. Людиноцентричний підхід у вищій освіті (Human-centred approach in higher education)	29
32. Людський потенціал вищої освіти (Human potential of higher education)	30
33. Метаоцінювання систем забезпечення якості (Meta-evaluation of quality assurance systems)	30
34. Міжнародна стандартна класифікація освіти, МСКО (International Standard Classification of Education, ISCED)	31
35. Міжнародна стандартна класифікація професій / занять, МСКП (International Standard Classification of Occupations, ISCO)	32
36. Національна рамка кваліфікацій, НПК (National Qualifications Framework, NQF)	32
37. Партисипативне управління (Participatory management)	32
38. Персоналізоване навчання (Personalised learning)	33
39. Превентивний моніторинг якості (Preventive quality monitoring)	34
40. Принцип емоцій та навчання (Emotions and Learning) та підходи до забезпечення ефективного викладання	35
41. Принцип контекстуального навчання (Contextual Learning)	36
42. Принцип навчання як становлення (Learning as Becoming)	37
43. Професійна адаптивність персоналу ЗВО (Professional adaptability of HEI staff)	38
44. Рейтинг закладів вищої освіти (Ranking higher education institutions)	39
45. Система забезпечення якості вищої освіти (Higher education quality assurance system)	40
46. Співуправління якістю за участі стейкхолдерів (Stakeholder co-governance for quality)	41
47. Стале управління розвитком якості (Sustainable quality development)	42
48. Стандарт вищої освіти (Higher education standard)	43
49. Стандарти і рекомендації із забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area, ESG)	44
50. Стійкість людського потенціалу вищої освіти (Human potential resilience in higher education)	45
51. Стратегічне лідерство трансформації якості (Strategic leadership for quality transformation)	46
52. Стратегічне управління людським потенціалом (strategic human potential management)	46
53. Трансдисциплінарна політика забезпечення якості (Transdisciplinary quality policy)	47
54. Транскордонне визнання якості (Cross-border quality recognition)	48
55. Трансформаційне врядування у вищій освіті (Transformative governance in higher education)	49
56. Тюнінг проєкт (TUNING Project)	49
57. Універсальний дизайн для навчання (Universal Design for Learning, UDL)	50
58. Університетський потенціал (University potential)	50
59. Управління талантами в університеті (Talent management in higher education) ..	51
60. Управління якістю в освіті за спеціалізованим стандартом ISO 21001:2025 (ISO 21001:2025-based quality management in education)	52

61. Управління якістю в освіті за стандартами ISO (ISO-based quality management in education)	53
62. Цифрова академічна екосистема (Digital academic ecosystem)	54
63. Цифрова довіра до якості вищої освіти (Digital trust in higher education quality)..	55
64. Цифрова інклюзія та рівність у забезпеченні якості (Digital inclusion and equity in quality assurance)	56
65. Цифрова компетентність персоналу закладів вищої освіти (Digital competence of HEI staff)	57
66. Цифрова стійкість системи управління якістю (Digital resilience of the quality management system)	57
67. Цифрова трансформація освітнього врядування (Digital transformation of educational governance)	58
68. Якісно орієнтоване інституційне управління (Quality-oriented institutional governance)	59
69. Якість вищої освіти (Higher education quality)	60
70. Якість освітніх програм (Quality of study programmes)	61

ВСТУП

Якість вищої освіти, її забезпечення та вдосконалення є пріоритетом Європейського простору вищої освіти та однією із цілей Стійкого розвитку й основою успішного розвитку конкурентоспроможної мережі закладів вищої освіти.

Представлену публікацію підготовлено за результатами виконання прикладного наукового дослідження «Узагальнення поняттєво-термінологічного апарату з проблеми забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти України в контексті стійкого розвитку та євроінтеграції для гармонізації норм українського законодавства з документами ЄПВО» (Завдання 5) науковими працівниками відділу забезпечення якості вищої освіти Інституту вищої освіти НАПН України в межах наукового дослідження «Комплексне наукове дослідження поняттєво-термінологічного апарату з актуальних проблем вищої освіти в умовах євроінтеграції».

Визначено та підготовлено 70 термінів з проблем забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти в контексті стійкого розвитку та євроінтеграції для Розділу 5. «Поняттєво-термінологічний апарат із забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти в контексті стійкого розвитку та євроінтеграції» Словника «Поняттєво-термінологічний апарат з актуальних проблем розвитку вищої освіти в умовах євроінтеграції» на основі встановленої відповідності визначеного переліку понять і термінів із забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти України з документами ЄПВО та іншими міжнародними документами, їх систематизації та узгодження формулювань.

Під час розроблення дефініцій автори спиралися на дослідження та аналітичні документи ЮНЕСКО, ООН, документи та звіти ЄПВО, національну нормативно-правову базу, сучасні наукові дослідження, зокрема на результати досліджень відділу забезпечення якості вищої освіти Інституту вищої освіти НАПН України [«Забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти України в контексті стійкого розвитку в умовах євроінтеграції та післявоєнного відновлення країни» \(2024-2025\)](#), [«Політика та механізми забезпечення ефективності освітньої діяльності в університетах України в контексті євроінтеграції та в умовах воєнного стану і післявоєнного відновлення країни» \(2021–2023\)](#), [«Механізми оцінювання якості вищої освіти в умовах євроінтеграції» \(2018-2020\)](#).

Систематизація поняттєво-термінологічного апарату, що сьогодні використовується у дослідженнях і практиці забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти, створення єдиного термінологічного поля сприятиме подальшим науковим дослідженням цієї тематики, стане підґрунтям для розроблення ефективних стратегій забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти на інституційному та системному рівнях, вироблення та ухвалення політик і практик щодо якості, сприятиме інтеграції української системи вищої освіти до Європейського простору вищої освіти.

Опанування поняттєво-термінологічного апарату з якості вищої освіти впливатиме на вироблення результативних інституційних політик і впровадження європейських підходів у діяльність українських закладів вищої освіти, сприятиме взаєморозумінню в міжнародній комунікації з європейськими партнерами – представниками закладів вищої освіти, наукових установ та інших організацій, створенню та реалізації міжнародних проєктів, підготовці спільних публікацій та заходів.

Адаптивні механізми забезпечення якості (Adaptive quality assurance mechanisms) – сукупність комплексних підходів, процедур, інструментів і практик, що спрямовані на системне забезпечення високої якості освітньої діяльності та досягнення результатів навчання у закладах вищої освіти, які функціонують у динамічному освітньому, соціальному та технологічному середовищі; вони передбачають здатність гнучко реагувати на зміни у потребах студентів, вимогах ринку праці, законодавстві та міжнародних стандартах, одночасно забезпечуючи постійне вдосконалення освітніх програм і внутрішніх процесів управління.

Основні складові адаптивних механізмів забезпечення якості включають:

- 1) оцінювання результативності освітніх програм і досягнення програмних результатів навчання;
- 2) використання систем зворотного зв'язку від здобувачів вищої освіти, викладачів, роботодавців та інших стейкхолдерів;
- 3) інтеграцію інноваційних методів викладання і навчання та технологій управління освітнім процесом;
- 4) перегляд та оновлення навчальних планів та освітніх програм відповідно до змін у національних і міжнародних стандартах;
- 5) підтримку професійного розвитку викладачів та адміністрації;
- 6) дотримання вимог і рекомендацій щодо забезпечення якості, передбачених законодавством і міжнародними директивами;
- 7) адаптацію процедур акредитації, ліцензування та внутрішнього моніторингу якості до нових умов і викликів.

Адаптивні механізми забезпечення якості застосовуються у модернізації внутрішніх систем управління, розробленні та вдосконаленні освітніх програм, стратегічному плануванні розвитку закладу та дослідженнях ефективності управлінських і освітніх практик, спрямованих на підвищення інституційної стійкості та конкурентоспроможності закладів вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII: станом на 1 січн. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
2. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area. ENQA, 2015. URL: <https://www.enqa.eu/esg-standards-and-guidelines-for-quality-assurance-in-the-european-higher-education-area/>.
3. Tirana Communiqué of the Tirana EHEA Ministerial Conference, 29–30 May 2024. URL: <https://eha.info/Immagini/Tirana-Communique.pdf>.

О.П. Воробйова

Академічна доброчесність (Academic integrity) – сукупність цінностей, принципів і заснованих на них правил, якими мають керуватися суб'єкти академічної діяльності під час провадження такої діяльності. Одна з фундаментальних цінностей Європейського простору вищої освіти, що розглядається як сукупність моделей поведінки та ставлення в академічній спільноті, що передбачає внутрішнє переконання щодо дотримання етичних і професійних принципів і стандартів у навчанні, викладанні, дослідженнях, урядуванні, інформуванні та виконанні будь-яких інших завдань, пов'язаних із місіями вищої освіти.

Згідно з Законом України «Про освіту» академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законами України правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Порушеннями академічної доброчесності вважаються: академічний плагіат; самоплагіат; фабрикація; фальсифікація; списування; обман; хабарництво; необ'єктивне визнання академічних досягнень; надання здобувачам освіти під час проходження ними оцінювання результатів навчання допомоги чи створення перешкод, не передбачених умовами та/або процедурами проходження такого оцінювання; вплив у будь-якій формі (прохання, умовляння, вказівка, погроза, примушування тощо) на педагогічного (науково-педагогічного) працівника з метою здійснення ним необ'єктивного оцінювання результатів навчання.

Академічна доброчесність передбачає дотримання п'яти засадничих цінностей: *чесності* (інші цінності академічної доброчесності мають певну основу в чесності, чесні особистості виявляють індивідуальні здібності та справедливо представляють свої зусилля), *довіри* (довіра встановлюється в системі, де всі члени виконують свою роботу найкращим чином, де структури та політики є справедливими і всі поведуться справедливо), *справедливості* (кожна людина повинна вірити, що до неї ставляться справедливо і судитимуть за тими ж стандартами, що і всіх інших у спільноті), *поваги* (повага дозволяє і студентам, і викладачам ділитися особистою точкою зору та думками) та *відповідальності* (означає визнання своєї підзвітності у щоденних діях і в роботі, кожен особисто виконує свою роботу з доброчесністю та заохочує інших діяти так само). Академічна доброчесність починається з окремих людей і позитивно впливає на всю спільноту.

Список використаних джерел:

1. Про академічну доброчесність: Закон України від 18.12.2025 р. № 4142-IX: станом на 1 січн. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text>
2. Про освіту: Закон України № 2145-VIII: станом на 1 січн. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
3. Tirana Communiqué of the Tirana EHEA Ministerial Conference, 29–30 May 2024. URL: <https://eha.info/Immagine/Tirana-Communique.pdf>.

Ж.В. Таланова

Альянси європейських університетів (European Universities Alliances) – це стратегічне, довгострокове партнерство автономних закладів вищої освіти, засноване на спільній візії, цінностях, посиленій інституційній інтеграції з метою підвищення міжнародної конкурентоспроможності та якості освіти, результативності наукових досліджень шляхом синергії ресурсів. На відміну від традиційних мережевих угод альянси передбачають вищий рівень системної взаємодії: створення спільних освітніх програм, спільне використання наукової інфраструктури, цифрову трансформацію та реалізацію академічної мобільності студентів і викладачів тощо.

У контексті європейської інтеграції розвиток альянсів заохочується ініціативою European Universities Initiative (EUI), розпочатою у 2019 р. Європейською Комісією з метою розвитку транснаціонального освітнього і дослідницького співробітництва університетів шляхом створення більших альянсів, що стало частиною розбудови Європейського простору вищої освіти (EHEA). Метою таких об'єднань є формування транснаціональних кампусів, що сприяють гнучкості траєкторій навчання та міждисципліаності досліджень, здатних долати виклики глобалізації та сприяти інноваційному розвитку регіонів. Заклади вищої освіти, які є частиною альянсу, можуть утворювати Європейський університет. Ініціатива охоплює альянси 64 європейських університетів із понад 560 закладами вищої освіти всіх типів з усієї Європи. Альянси реалізуються переважно за рахунок грантів Програми ЄС Еразмус+. Розвиваючи довгострокову структурну, стратегічну та стійку співпрацю між закладами вищої освіти в альянсах європейських університетів, ініціатива спрямована на підвищення

міжнародної конкурентоспроможності закладів вищої освіти Європи, сприяння європейським цінностям та ідентичності.

Для України участь у міжнародних альянсах і створення внутрішніх університетських консорціумів є ключовим інструментом інтернаціоналізації, модернізації системи управління якістю освіти та забезпечення відповідності стандартам ESG. Функціонування альянсів базується на принципах відкритої науки (Open Science), інноваційності та соціальної відповідальності перед громадою, що сприяє інтеграції української вищої освіти у глобальний інтелектуальний простір.

Список використаних джерел:

1. Альянс українських університетів. Про альянс. URL: <https://auu.com.ua/about-us/>
2. Політики і стратегії досягнення конкурентоспроможної якості вищої освіти України в контексті стійкого розвитку в умовах євроінтеграції та післявоєнного відновлення: *монографія* / О. Воробйова, К. Жданова, В. Іванова, В. Луговий, О. Паламарчук, О. Слюсаренко, Ж. Таланова; за ред. В. Лугового, Ж. Таланової. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2025. 119 с. DOI: <https://doi.org/10.31874/978-617-7486-52-6-2025>
3. Council Recommendation on building bridges for effective European higher education cooperation (2022/C 160/01). *Official Journal of the European Union*. 2022. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022H0413\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022H0413(01)).
4. European Universities initiative. *European Education Area*. 2024. URL: <https://education.ec.europa.eu/education-levels/higher-education/european-universities-initiative>.

Ж.В. Таланова

Архітектура цифрового забезпечення якості (Digital quality assurance architecture) – структурно організована система взаємопов'язаних цифрових компонентів, платформ, процедур і протоколів, що спрямовані на координацію, інтеграцію та оптимізацію процесів управління якістю в цифровому середовищі закладів вищої освіти. Ця система охоплює не лише технологічні рішення для збору, обробки та аналізу даних, але й методологічні, організаційні та нормативні аспекти, що забезпечують ефективність, прозорість, відтворюваність і надійність процедур оцінювання та моніторингу освітніх досягнень. Архітектура цифрового забезпечення якості включає комплексний підхід до інтеграції цифрових платформ управління навчанням (Learning Management Systems), систем аналітики і моніторингу освітніх досягнень, інструментів електронного аудиту та сертифікації, а також механізмів забезпечення кібербезпеки, конфіденційності й відповідності міжнародним стандартам, зокрема ISO 21001:2025, що спеціалізується на управлінні освітніми організаціями. Вона забезпечує взаємодію освітніх, адміністративних та аналітичних процесів, сприяючи формуванню єдиного цифрового середовища для реалізації політик якості, прийняття управлінських рішень на основі даних і підтримки академічної доброчесності. До ключових складових архітектури цифрового забезпечення якості належать:

- 1) цифрові платформи управління навчанням, які забезпечують організацію освітніх програм, моніторинг результатів навчання та комунікацію між учасниками освітнього процесу;
- 2) системи збору, обробки та аналітики даних, що дозволяють проводити оцінювання результативності освітніх програм, виявляти ризики та планувати вдосконалення процесів;
- 3) інтеграція адміністративних та академічних процесів, що забезпечує узгодженість управлінських рішень із стратегічними цілями закладу вищої освіти;

- 4) забезпечення цифрової безпеки, конфіденційності та відповідності стандартам, що гарантує надійність і легітимність електронних процедур оцінювання та управління;
- 5) механізми взаємодії із стейкхолдерами, які підвищують прозорість, підзвітність і довіру до цифрових процесів забезпечення якості.

Архітектура цифрового забезпечення якості застосовується у цифровій трансформації закладів вищої освіти, розробленні та впровадженні систем електронного моніторингу, удосконаленні внутрішніх процедур забезпечення якості, інтеграції інноваційних освітніх практик і підтримці процесів стратегічного управління закладом, та забезпечує фундамент для формування цифрової довіри, інтеграції даних у процес прийняття рішень і підвищення інституційної ефективності закладу вищої освіти в умовах швидкої цифрової трансформації та глобалізації освітніх стандартів.

Список використаних джерел:

1. Council Recommendation on a European approach to micro-credentials for lifelong learning and employability. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32022H0627%2802%29>.
2. Ethical guidelines on the use of artificial intelligence and data in teaching and learning for educators. European Commission, 2022. URL: <https://education.ec.europa.eu/focus-topics/digital-education/action-plan/action-6>.
3. ISO 21001:2025. Educational organizations. Management systems for educational organizations. Requirements with guidance for use. URL: <https://www.iso.org/standard/21001>.
4. Tirana Communiqué of the Tirana EHEA Ministerial Conference, 29–30 May 2024. URL: <https://eha.info/Immagini/Tirana-Communique.pdf>.

О.П. Воробйова

Безперервний професійний розвиток (Continuous professional development) – це безперервний процес навчання та вдосконалення професійних компетентностей фахівців після здобуття вищої та/або післядипломної освіти, що дає змогу фахівцю підтримувати або покращувати стандарти професійної діяльності та триває впродовж усього періоду його професійної діяльності. Безперервний професійний розвиток – складник освіти дорослих, що є складовою освіти впродовж життя та спрямована на реалізацію права кожної повнолітньої особи на безперервне навчання з урахуванням її особистісних потреб, пріоритетів суспільного розвитку та потреб економіки.

Список використаних джерел:

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII: станом на 1 січн. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/ed20170905#n293> (дата звернення: 18.04.2026).

В.П. Іванова

Відновлення людського потенціалу освіти (Human potential recovery in education) – це комплекс цілеспрямованих заходів, спрямованих на повернення, підтримку та розвиток персоналу освітньої системи, який зазнав втрат унаслідок війни, міграції чи інших кризових явищ. Включає реінтеграцію викладачів і дослідників; підтримку внутрішньо переміщених працівників; психологічну та соціальну допомогу; відновлення професійних спільнот; створення умов для повернення кадрів з-за кордону. Цей процес є стратегічно важливим для забезпечення функціонування та модернізації системи вищої освіти України.

Список використаних джерел:

1. UNESCO. Education in a post-COVID world: Nine ideas for public action. Paris : UNESCO, 2020. 28 p. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373717> (дата звернення: 18.04.2026).
2. Освіта України в умовах воєнного стану. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2023/22.08.2023/Inform-analytic.zbirn-Osvita.v.umovah.voyennogo.stanu-vykl.rozv.povoyen.perspekt.22.08.2023.pdf> (дата звернення: 18.04.2026).
3. Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки: Розпорядження Кабінет Міністрів України від 23.02.2022 № 286-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/286-2022-%D1%80> (дата звернення: 18.04.2026).

В.П. Іванова

Глобальна конвергенція стандартів якості (Global convergence of quality standards):

Сукупність багаторівневих процесів, інституційних підходів та управлінських практик, спрямованих на поступове узгодження, гармонізацію та часткову уніфікацію стандартів якості вищої освіти на національному, регіональному та міжнародному рівнях, що відбувається в умовах зростаючої інтернаціоналізації освітнього простору та посилення міжсистемної взаємодії. Зазначена конвергенція забезпечує підвищення сумісності та взаємодоповнюваності різних систем забезпечення якості, сприяє прозорості освітніх процесів і процедур оцінювання, а також формує передумови для взаємного визнання кваліфікацій і результатів навчання освітніх програм. У функціональному вимірі глобальна конвергенція стандартів якості також виступає інструментом підтримки академічної мобільності, розвитку міжнародного співробітництва, поширення кращих практик управління якістю та формування спільних підходів до оцінювання ефективності освітніх систем, що, у свою чергу, підсилює довіру між інституціями та країнами. До основних складових глобальної конвергенції стандартів якості належать:

- 1) гармонізація національних стандартів і процедур забезпечення якості з міжнародними рекомендаціями та усталеними практиками;
- 2) інтеграція принципів та інструментів європейського та світового освітніх просторів у національні системи вищої освіти;
- 3) розроблення та впровадження узгоджених критеріїв оцінювання та акредитації освітніх програм і діяльності закладів вищої освіти;
- 4) забезпечення академічної мобільності здобувачів вищої освіти, викладачів і дослідників через досягнення сумісності освітніх програм і кваліфікацій;
- 5) розвиток інституційного та міжагентського міжнародного співробітництва у сфері забезпечення якості;
- 6) використання міжнародних рамок кваліфікацій і механізмів взаємного визнання дипломів і результатів навчання;
- 7) системне поширення, адаптація та імплементація кращих міжнародних практик забезпечення якості у національних освітніх системах.

Глобальна конвергенція стандартів якості застосовується у процесах модернізації національних систем вищої освіти, розробленні стратегій інтернаціоналізації, вдосконаленні процедур зовнішнього та внутрішнього забезпечення якості, а також у формуванні політик, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності закладів вищої освіти у глобалізованому середовищі.

Список використаних джерел:

1. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area. ENQA, 2015. URL: <https://www.enqa.eu/esg-standards-and-guidelines-for-quality-assurance-in-the-european-higher-education-area/>.
2. ISO 21001:2018. Educational organizations – Management systems for educational organizations – Requirements with guidance for use. International Organization for Standardization. URL: <https://www.iso.org/standard/66266.html>.
3. ISO 21001:2025. Educational organizations. Management systems for educational organizations. URL: <https://www.iso.org/standard/21001>.
4. ISO Standards. Quality Resources. URL: <https://asq.org/quality-resources/standards-101#iso>.
5. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII: станом на 1 січн. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

О.П. Воробйова

Гнучке викладання (*Flexible teaching*) — це педагогічний підхід, що передбачає варіативність форм, методів і форматів організації освітнього процесу, спрямовану на адаптацію змісту, темпу та способів взаємодії до різноманітних освітніх потреб студентів та умов навчання. Воно базується на принципах студентоцентрованості, інклюзивності та персоналізації, забезпечуючи можливість поєднання очного, дистанційного, гібридного та змішаного навчання, використання синхронних і асинхронних форматів, а також застосування диференційованих стратегій викладання, навчання та оцінювання. Гнучке викладання передбачає трансформацію ролі викладача з транслятора знань у фасилітатора освітнього процесу, який підтримує автономію здобувачів вищої освіти, сприяє розвитку їхньої саморегуляції та забезпечує адаптивність освітнього середовища відповідно до сучасних викликів цифровізації та глобалізації. Концепція гнучкого викладання охоплює сукупність стратегій, методів і форматів організації освітнього процесу, що забезпечують варіативність і дозволяють адаптувати темп, зміст і форми навчання. Ключову роль у забезпеченні гнучкості відіграють цифрові технології. Платформи управління навчанням (LMS), такі як Moodle, Canvas, Google Classroom, підтримують адаптивне навчання, диференціацію завдань, автоматизоване оцінювання, інтерактивні ресурси та аналітику навчальних даних, що дозволяє оперативно реагувати на потреби студентів і коригувати освітні траєкторії.

Список використаних джерел:

1. Collis, Betty & Moonen, Jef. (2001). Flexible Learning in a Digital World. URL: https://www.researchgate.net/publication/242818837_Flexible_Learning_in_a_Digital_World_Experiences_and_Expectations_Betty_Collis_and_Jef_Moonen_Kogan_Page_London_2001_232_pp_ISBN_0-7494-3371-X_1999_paperback.
2. Higher Education Academy. Flexible learning in higher education. URL: <https://www.advance-he.ac.uk/teaching-learning/flexible-learning-higher-education>.
3. Laurillard, Diana. Teaching as a Design Science. URL: <https://www.routledge.com/Teaching-as-a-Design-Science-Building-Pedagogical-Patterns-for-Learning-and-Technology/Laurillard/p/book/9780415803878>.
4. OECD. (2019). Fostering Students' Creativity and Critical Thinking. URL: https://www.oecd.org/en/publications/fostering-students-creativity-and-critical-thinking_62212c37-en.html.

О.Ф. Паламарчук

Гнучке навчання (*Flexible learning*) – навчання передбачає мультимодальність (онлайн, на місці, гібридне, змішане навчання), що має важливе значення у підтримці людей, підприємств

та суспільства в адаптації до змін на ринку праці. Викладачі відіграють вирішальну роль у забезпеченні успіху гнучкого навчання, їх підготовка має враховувати педагогічні аспекти гнучкого навчання, підходи до інклюзивної вищої освіти тощо. Для студента гнучке навчання – це гнучкість у виборі тем і предметів навчання, форм здобуття вищої освіти, можливостей дистанційного навчання, режимів, методів і технологій навчання (навчальні онлайн-платформи, відео лекції, інтерактивні симуляції тощо).

Для закладу вищої освіти гнучке навчання – це гнучкі способи досягнення результатів навчання за освітньою програмою (з точки зору часу, необхідного для здобуття ступеня, навантаження, зобов'язання студентів бути присутніми на місці тощо), гнучкі підходи до навчання і викладання (синхронні/асинхронні модальності, гібридне навчання, оцінювання освітніх досягнень студентів тощо).

Список використаних джерел:

1. Beer, C., Roy, S. & Ames, K. 'Is it really flexible? Examining definitions of flexibility against contemporary practice in online education. *Journal of Further and Higher Education*. 2023. 47(2). 255–64. <https://doi.org/10.1080/0309877X.2022.2106125>.
2. Flexible Learning and Teaching. Thematic Peer Group Report. URL: <https://www.eua.eu/>.
3. Roberts, T. S. 'Flexible learning: How can we get there from here?' Proceedings for the Australasian Society for Computers in Learning in Tertiary Education (ASCILITE), 2002 Conference (Auckland, NZ). 553–600. URL: <https://www.ascilite.org/conferences/auckland02/proceedings/papers/117.pdf>.
4. The European Higher Education Area in 2024. Bologna Process Implementation Report. URL: https://eacea.ec.europa.eu/nationalpolicies/eurydice/sites/eurydice/files/bologna_internet_0.pdf.
5. Trends 2024. European Higher Education Institutions in times of transition. URL: <https://www.eua.eu/>.

О. Ф. Паламарчук

Гнучке оцінювання (Flexible assessment) – це комплексний підхід до оцінювання результатів навчання, що передбачає варіативність форм, методів, інструментів і процедур оцінювання з метою адаптації до індивідуальних потреб здобувачів освіти, їхніх освітніх траєкторій і контекстів навчання. Воно базується на принципах студентоцентрованості, прозорості, справедливості, інклюзивності та автентичності, а також передбачає поєднання формувального, діагностичного та підсумкового оцінювання. Гнучкість проявляється не лише у виборі форматів виконання завдань і способів демонстрації результатів навчання, але й у диференціації критеріїв оцінювання, можливості поетапного досягнення результатів, використанні альтернативних доказів освітніх досягнень, а також у наданні своєчасного, конструктивного й розвивального зворотного зв'язку. Важливим компонентом є інтеграція цифрових технологій і навчальної аналітики, що забезпечує адаптивність оцінювання, моніторинг прогресу та персоналізацію підтримки студентів. Крім того, гнучке оцінювання орієнтоване на розвиток саморегуляції, рефлексивних умінь і відповідальності за навчання, передбачає активне залучення студентів до процесів самооцінювання та взаємооцінювання і сприяє формуванню здатності застосовувати знання в реальних професійних і міждисциплінарних ситуаціях.

Список використаних джерел:

1. Boud, David & Falchikov, Nancy. Rethinking Assessment in Higher Education. 2007. URL: <https://www.routledge.com/Rethinking-Assessment-in-Higher-Education/Boud-Falchikov/p/book/9780415423522>.

2. Flexible Learning and Teaching. Thematic Peer Group Report. – URL: <https://www.eua.eu/>
3. Nicol, David & Macfarlane-Dick, Debra. Formative Assessment and Self-Regulated Learning. 2006. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03075070600572090>.
4. Quality Assurance Agency for Higher Education. UK Quality Code for Higher Education: Assessment. 2018. URL: <https://www.qaa.ac.uk/quality-code/assessment>.
5. Trends 2024. European Higher Education Institutions in times of transition. URL: <https://www.eua.eu/>.

О. Ф. Паламарчук

Динамічна спроможність системи управління якістю (*Dynamic capability of the quality management system*) – здатність закладу вищої освіти постійно адаптувати, реорганізувати та оптимізувати свої освітні та управлінські процеси з метою ефективного реагування на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі, включно з трансформаціями у нормативно-правовому полі, вимогами ринку праці, технологічними інноваціями та очікуваннями стейкхолдерів, що передбачає інтеграцію стратегічного бачення, аналітичних механізмів та організаційної гнучкості. Ключові складові динамічної спроможності системи управління якістю включають:

- 1) адаптивність структур і процесів, яка забезпечує здатність швидко змінювати організаційні моделі, управлінські процедури та освітні практики відповідно до нових викликів і можливостей;
- 2) інтеграцію механізмів збору та аналізу даних, що дозволяє використовувати результати внутрішнього та зовнішнього оцінювання, зворотного зв'язку та інституційного досвіду для ухвалення стратегічно обґрунтованих рішень;
- 3) інноваційну орієнтацію управлінських і навчальних практик, яка включає впровадження нових методів викладання і навчання, цифрових технологій, інструментів оцінювання та моделей розвитку компетентностей викладачів і студентів;
- 4) систему стратегічного прогнозування та управління ризиками, що передбачає ідентифікацію потенційних загроз і можливостей, розроблення превентивних заходів і планів реагування, а також оцінювання впливу змін на якість освітніх програм;
- 5) підтримку культури організаційної гнучкості та якості, яка включає розвиток компетентностей персоналу, формування академічної доброчесності та активне залучення стейкхолдерів до управлінських процесів.

Динамічна спроможність системи управління якістю застосовується у стратегічному плануванні розвитку закладу вищої освіти, модернізації інституційних механізмів забезпечення якості, оптимізації процедур управління, цифровій трансформації освітнього середовища та дослідженнях адаптивних та інноваційних моделей організації освітнього процесу, що сприяє підвищенню інституційної стійкості, довіри стейкхолдерів і конкурентоспроможності закладу на національному та міжнародному освітніх ринках.

Список використаних джерел:

1. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area. ENQA, 2015. URL: <https://www.enqa.eu/esg-standards-and-guidelines-for-quality-assurance-in-the-european-higher-education-area/>.
2. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII: станом на 1 січн. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
3. Tirana Communiqué of the Tirana EHEA Ministerial Conference, 29–30 May 2024. URL: <https://eha.info/Immagini/Tirana-Communique.pdf/>.

О.П. Воробйова

Екосистема розвитку людського потенціалу університету (*Human potential development ecosystem in HEIs*) – це інтегрована сукупність інституційних політик, ресурсів, практик і середовищ, що забезпечують цілісний розвиток персоналу університету протягом усього професійного життєвого циклу. До екосистеми входять: системи підвищення кваліфікації, менторські та коучингові програми, дослідницькі середовища, цифрові платформи навчання, міжнародні партнерства, механізми кар’єрного зростання. Ефективна екосистема розвитку людського потенціалу університету створює умови для самореалізації працівників і підвищує конкурентоспроможність університету.

Список використаних джерел:

1. Imperial College London. Academic Strategy 2019-2024. URL: https://www.imperial.ac.uk/media/imperial-college/about/leadership-and-strategy/provost/public/19-11-Academic-Strategy_FULL_TP.pdf (дата звернення: 18.04.2026)
2. Paris Sciences et Lettres (PSL). HRS4R Action Plan. URL: https://psl.eu/sites/default/files/PDF/PSL_HRS4R_Action_Plan.pdf (дата звернення: 18.04.2026).
3. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). European Higher Education Area. URL: https://eha.info/media.eha.info/file/ESG/00/2/ESG_2015_616002.pdf. (дата звернення: 18.04.2026).
4. The University of Edinburgh. People Strategy (Strategy 2030). URL: <https://strategy-2030.ed.ac.uk/strategy-in-action/university-strategies/people-strategy> (дата звернення: 18.04.2026).
5. UNESCO. Education for Sustainable Development: A Roadmap. UNESCO. Paris, 2020. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark%3A/48223/pf0000374802/PDF/374802eng.pdf.multi> (дата звернення: 18.04.2026).
6. University of Amsterdam. Strategic Plan 2021–2026: Inspiring Generations. URL: <https://www.uva.nl/en/about-the-uva/policy-and-regulations/general/strategic-plan/strategic-plan.html> (дата звернення: 18.04.2026).
7. University of Cambridge. People Strategy 2023-2028. URL: <https://www.hr.admin.cam.ac.uk/people-strategy> (дата звернення: 18.04.2026).

В.П. Іванова

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система, ЄКТС (*European Credit Transfer and Accumulation System, ECTS*) – студентоцентрована система трансферу і накопичення кредитів, що заснована на принципі прозорості процесів навчання, викладання та оцінювання і використовується в Європейському просторі вищої освіти з метою сприяння плануванню, реалізації та оцінюванню освітніх програм і мобільності студентів шляхом визнання їх освітніх досягнень, кваліфікацій та періодів навчання. Система ґрунтується на оцінюванні типового навчального навантаження здобувача вищої освіти, що необхідне для досягнення визначених результатів навчання, та обліковується в кредитах ЄКТС. Кредит ЄКТС – одиниця вимірювання обсягу навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених (очікуваних) результатів навчання, яка використовується. Під навантаженням студента розуміють час, який пересічний студент (певного рівня вищої освіти) типово потребує для виконання всієї освітньої діяльності (лекції, семінарські, практичні заняття, самостійна робота, проекти, практика, консультації, екзамени тощо), необхідної для досягнення визначених (очікуваних) результатів навчання. Певна

кількість кредитів ЄКТС призначається кожному компоненту освітньої програми та програмі в цілому. У ЄПВО навантаження здобувача вищої освіти в межах одного навчального року за денною формою навчання становить, як правило, 60 кредитів ЄКТС. В Україні навчальне навантаження здобувача вищої освіти протягом одного навчального року за денною або дуальною формою здобуття вищої освіти також становить 60 кредитів ЄКТС, а обсяг одного кредиту ЄКТС становить 30 годин. В інших країнах він може коливатися залежно від тривалості навчального року і зазвичай перебуває у межах 25-30 годин.

Список використаних джерел:

1. European Credit Transfer and Accumulation System, ECTS. URL: <https://education.ec.europa.eu/education-levels/higher-education/inclusive-and-connected-higher-education/european-credit-transfer-and-accumulation-system>
2. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII: станом на 1 січн. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

Ж.В. Таланова

Європейський підхід до забезпечення якості спільних програм (European Approach for Quality Assurance of Joint Programmes) – підхід встановлює стандарти і процедуру зовнішнього забезпечення якості для проведення єдиного оцінювання або акредитації всієї спільної освітньої програми на основі узгоджених інструментів ЄПВО без застосування додаткових національних критеріїв. Стандарти засновані на ESG і включають вимоги до таких складових: статус/прийнятність програми; результати навчання; опис освітньої програми; вступ на програму та визнання; навчання, викладання та оцінювання; підтримка студентів; ресурси; прозорість та документація; забезпечення якості. Процедура зовнішнього забезпечення якості передбачає такі складові: звіт з самооцінювання; експертна панель; візит експертів; звіт експертів; формальні результати та рішення; апеляція; публічне звітування; заходи за результатами рекомендацій експертів; періодичність. Спільна програма – це освітня програма, узгоджена на основі міжінституційних домовленостей між двома або більше закладами вищої освіти (науковими установами), що веде до або спільного (*joint*), або подвійного (*double*), або багатостороннього (*multiple*) ступеня. Частина спільної програми, які опановуються студентами в закладах-партнерах, автоматично визнаються іншими закладами-партнерами.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо реалізації узгоджених спільних освітніх програм та видачі спільних (подвійних) дипломів: Наказ МОН України від 27.03.2025 № 518. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/2025/03/27/nakaz-mon-518-vid-27-03-2025.pdf>.
2. Про затвердження Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: Наказ МОН України від 15.05.2024 № 686. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1013-24>.
3. European Approach for Quality Assurance of Joint Programmes. URL: https://www.eqar.eu/assets/uploads/2018/04/02_European_Approach_QA_of_Joint_Programmes_v1_0.pdf.

Ж.В. Таланова

Європас (Europass, Community framework for the transparency of qualifications and competences) – загальноєвропейська рамка для забезпечення прозорості кваліфікацій і компетентностей – база даних щодо кваліфікацій, яка використовується для освіти та

працевлаштування, інтегрована з базами ESCO та ERASMUS+. Основними інструментами Європас є: Резюме (Europass-CV), Паспорт мобільності (Europass-Mobility), Додаток до диплому (Europass-Diploma Supplement), Мовний паспорт (Europass-Language Portfolio) та Додаток до сертифікату (Europass-Certificate Supplement).

Список використаних джерел:

1. Europass. URL: <https://europass.europa.eu/en/european-qualifications-framework-efq>.

Ж.В. Таланова

Індивідуальна освітня траєкторія (Individual learning pathway) – персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача вищої освіти, що ґрунтується на виборі здобувачем вищої освіти освітніх програм, суб'єктів освітньої діяльності, що їх реалізують, форм і строку здобуття освіти, освітніх компонентів. У вищій освіті індивідуальна освітня траєкторія включає, зокрема, послідовність здобуття освітніх кваліфікацій, академічну мобільність, визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та інформальної освіти тощо. Індивідуальна освітня траєкторія формується здобувачем вищої освіти з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII: станом на 1 січн. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

Ж.В. Таланова

Інституційна модернізація (Institutional modernization) – це багатоаспектний, комплексний процес, що охоплює як внутрішні трансформації освітніх програм, так і трансформації управлінських структур, стратегічну інтеграцію університетів у національні та міжнародні освітні системи. Інституційна модернізація передбачає застосування системного підходу до комплексного оновлення ціннісних, структурних, функціональних та управлінських засад діяльності закладу вищої освіти, спрямований на підвищення його адаптивності, ефективності та конкурентоспроможності. Вона охоплює всі ключові напрями діяльності університету: освітню, наукову, інноваційну, управлінську та міжнародну й передбачає перехід від традиційних бюрократичних моделей до гнучких стратегій управління, що базуються на засадах університетської автономії, академічної свободи та суспільної відповідальності, спрямованих на реалізацію місії закладу. Модернізація охоплює трансформацію внутрішніх систем забезпечення якості, впровадження інноваційних фінансових механізмів, цифровізацію процесів і розвиток людського капіталу. У контексті розбудови Європейського простору вищої освіти інституційна модернізація розглядається як інструмент досягнення стратегічних цілей щодо інклюзивності, інноваційності та інтернаціоналізації. Для українських ЗВО цей процес є ключовим у межах європейської інтеграції та потребує гармонізації внутрішніх процедур зі Стандартами і рекомендаціями щодо забезпечення якості (ESG). Модернізація не обмежується технічними чи організаційними змінами, а передбачає трансформацію організаційної культури, орієнтацію на студентоцентроване навчання та посилення «трикутника знань» – взаємодії між освітою, наукою, інноваціями та бізнесом. Процес інституційної модернізації є циклічним і зазвичай включає чотири ключові етапи:

- 1) **діагностично-концептуальний** – проведення SWOT-аналізу, аналізу відповідності систем внутрішнього забезпечення якості вищої освіти ESG;
- 2) **стратегічне планування** – розроблення і затвердження стратегії на 5–10 років, визначення місії, візії та цілей університету в контексті стійкого розвитку; розроблення стратегічних планів з акцентом на інновації, якість вищої освіти, відповідальність

перед суспільством, спрямованих на реалізацію місії університету, визначення ключових показників ефективності (KPI), деталізація плану дій та розподіл відповідальності за напрямками, забезпечення ресурсами, визначення формату партнерства, зокрема, горизонтальний альянс, що об'єднує рівнозначні університети для обміну досвідом, або вертикальний, що передбачає об'єднання навколо наукового лідера або галузевого кластера;

- 3) **впровадження (імплементація)** – реформування управління, розподіл і делегування повноважень, посилення зовнішнього контролю, модернізація системи внутрішнього забезпечення якості, запровадження відповідних політик щодо інтернаціоналізації і дотримання принципів академічної доброчесності в університеті;
- 4) **оцінювання та коригування** – моніторинг ключових показників ефективності (KPI); самооцінювання університету, зовнішній аудит (інституційна акредитація та акредитація освітніх програм), коригування стратегії на основі зворотного зв'язку та результатів моніторингу.

Список використаних джерел:

1. A European strategy for universities. *European Commission*. Brussels, 2022. URL: <https://education.ec.europa.eu/document/commission-communication-on-a-european-strategy-for-universities>.
2. Modernisation of Higher Education in Europe: Academic Staff – 2017. *Eurydice Report*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. URL: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/publications/modernisation-higher-education-europe-academic-staff-2017>.
3. Shattock, M., Horvath, A., & Enders, J. The Governance of European Higher Education: Convergence or Divergence? Bloomsbury Academic. 2023. URL: <https://www.bloomsbury.com/uk/governance-of-european-higher-education-9781350293588/>.
4. Механізми забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти в контексті стійкого розвитку в умовах євроінтеграції: *навчальний посібник* / О. Воробйова, В. Іванова, В. Луговий, О. Паламарчук, О. Слюсаренко, Ж. Таланова; за ред. В. Лугового, Ж. Таланової. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2025. 49 с. DOI: <https://doi.org/10.31874/978-617-7486-55-7-2025>.
5. Політики і стратегії досягнення конкурентоспроможної якості вищої освіти України в контексті стійкого розвитку в умовах євроінтеграції та післявоєнного відновлення: *монографія* / О. Воробйова, К. Жданова, В. Іванова, В. Луговий, О. Паламарчук, О. Слюсаренко, Ж. Таланова; за ред. В. Лугового, Ж. Таланової. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2025. С.59-71. DOI: <https://doi.org/10.31874/978-617-7486-52-6-2025>
6. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

Ж.В. Таланова

Інституційна привабливість роботодавця (університету) (Employer attractiveness of Universities) – це здатність закладу вищої освіти залучати, мотивувати та утримувати висококваліфікований персонал завдяки поєднанню професійних можливостей, умов праці, організаційної культури та репутації. Основні чинники привабливості: конкурентні умови праці; можливості професійного розвитку; участь у міжнародних проєктах; підтримка досліджень; баланс між роботою та особистим життям; прозорість управління. У післявоєнний

період підвищення привабливості університетів як роботодавців є критичним для повернення та утримання людського потенціалу.

Список використаних джерел:

1. European Commission. European Strategy for Universities. 2022. 26 p. URL: <https://education.ec.europa.eu/sites/default/files/2022-01/communication-european-strategy-for-universities-graphic-version.pdf> (дата звернення: 18.04.2026).
2. European University Association. Universities without walls: A vision for 2030. Brussels : EUA, 2021. 13 p. URL: <https://www.eua.eu/images/universities20without20walls2020a20vision20for2020301.pdf> (дата звернення: 18.04.2026).
3. Imperial College London. Academic Strategy 2019-2024. URL: https://www.imperial.ac.uk/media/imperial-college/about/leadership-and-strategy/provost/public/19-11-Academic-Strategy_FULL_TP.pdf (дата звернення: 18.04.2026)
4. Paris Sciences et Lettres (PSL). HRS4R Action Plan. URL: https://psl.eu/sites/default/files/PDF/PSL_HRS4R_Action_Plan.pdf (дата звернення: 18.04.2026).
5. The University of Edinburgh. People Strategy (Strategy 2030). URL: <https://strategy-2030.ed.ac.uk/strategy-in-action/university-strategies/people-strategy> (дата звернення: 18.04.2026).
6. University of Amsterdam. Strategic Plan 2021–2026: Inspiring Generations. URL: <https://www.uva.nl/en/about-the-uva/policy-and-regulations/general/strategic-plan/strategic-plan.html> (дата звернення: 18.04.2026).
7. University of Cambridge. People Strategy 2023-2028. URL: <https://www.hr.admin.cam.ac.uk/people-strategy> (дата звернення: 18.04.2026).

В.П. Іванова

Інституційна система розвитку та планування кар'єри академічного персоналу (Institutional system of academic staff career development and planning) – це комплексна система управління людським потенціалом закладу вищої освіти, що охоплює стратегічне кадрове планування, прогнозування потреб у персоналі, формування індивідуальних кар'єрних траєкторій (career pathways), розвиток наставництва (mentoring), безперервного професійного розвитку (CPD) та академічного лідерства відповідно до інституційної місії університету та потреб регіонального розвитку. Система передбачає узгодження кадрової політики університету з пріоритетами післявоєнного відновлення, створення аналітичних механізмів оцінювання та прогнозування кадрового потенціалу, а також розроблення внутрішніх кар'єрних профілів для різних типів професійного зростання (викладацького, дослідницького, управлінського, адміністративного). Ключовими елементами такої системи є інституційні механізми кадрового планування та прогнозування; багатоваріантні кар'єрні треки академічного персоналу; формалізовані програми наставництва; системи безперервного професійного розвитку (CPD); розвиток академічного та управлінського лідерства; інтеграція з регіональними потребами ринку праці та політиками зайнятості. Реалізація такої системи сприяє підвищенню якості вищої освіти, мобільності персоналу, інституційній стійкості університету та його інтеграції до Європейського простору вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. European University Association. Universities without walls: A vision for 2030. Brussels : EUA, 2021. URL:

- <https://www.eua.eu/images/universities20without20walls2020a20vision20for2020301.pdf>
(дата звернення: 18.04.2026).
2. Imperial College London. Academic Strategy 2019-2024. URL: https://www.imperial.ac.uk/media/imperial-college/about/leadership-and-strategy/provost/public/19-11-Academic-Strategy_FULL_TP.pdf (дата звернення: 18.04.2026).
 3. Paris Sciences et Lettres (PSL). HRS4R Action Plan. URL: https://psl.eu/sites/default/files/PDF/PSL_HRS4R_Action_Plan.pdf (дата звернення: 18.04.2026).
 4. The University of Edinburgh. People Strategy (Strategy 2030). URL: <https://strategy-2030.ed.ac.uk/strategy-in-action/university-strategies/people-strategy> (дата звернення: 18.04.2026).
 5. University of Amsterdam. Strategic Plan 2021–2026: Inspiring Generations. URL: <https://www.uva.nl/en/about-the-uva/policy-and-regulations/general/strategic-plan/strategic-plan.html> (дата звернення: 18.04.2026).
 6. University of Cambridge. People Strategy 2023-2028. URL: <https://www.hr.admin.cam.ac.uk/people-strategy> (дата звернення: 18.04.2026).
 7. University of Cambridge. Workforce Planning Toolkit. URL: https://www.hr.admin.cam.ac.uk/files/workforce_planning_toolkit_v1_1_oct_2022.pdf
(дата звернення: 18.04.2026).

В.П. Іванова

Інституційна стійкість системи якості (Institutional resilience of the quality system) – здатність закладу вищої освіти забезпечувати безперервність, ефективність та надійність процесів управління якістю навіть у разі внутрішніх і зовнішніх викликів, змін у нормативно-правовому середовищі, технологічних трансформацій або соціально-економічних коливань, що передбачає системне планування, гнучку адаптацію процедур і здатність закладу до швидкого реагування на непередбачувані обставини. До ключових складових інституційної стійкості системи якості належать:

- 1) організаційна адаптивність, яка забезпечує швидке переналаштування управлінських процесів та освітніх практик відповідно до змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі;
- 2) системна інтеграція механізмів забезпечення якості, що передбачає узгодження стратегічних, академічних та адміністративних процесів із довгостроковими цілями закладу;
- 3) механізми накопичення та використання знань, включно зі збором і аналітикою даних, внутрішнім оцінюванням та інтеграцією результатів у процес ухвалення управлінських рішень;
- 4) підтримка інституційної культури якості, що охоплює розвиток компетентностей персоналу, формування академічної доброчесності та залучення стейкхолдерів до процесів управління якістю;
- 5) ризик-орієнтоване управління, що передбачає ідентифікацію потенційних загроз для системи якості, розробку превентивних заходів та планів реагування на кризові ситуації.

Інституційна стійкість системи якості застосовується у стратегічному плануванні розвитку закладу вищої освіти, модернізації систем внутрішнього забезпечення якості, оцінюванні ефективності управлінських і освітніх практик, а також у дослідженнях трансформаційних

процесів у вищій освіті, що сприяє підвищенню довіри стейкхолдерів, цифрової та академічної надійності системи, а також довгостроковій конкурентоспроможності закладу.

Список використаних джерел:

1. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area. ENQA, 2015. URL: <https://www.enqa.eu/esg-standards-and-guidelines-for-quality-assurance-in-the-european-higher-education-area/>.
2. Tirana Communiqué of the Tirana EHEA Ministerial Conference, 29–30 May 2024. URL: <https://eha.info/Immagini/Tirana-Communique.pdf>
3. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII: станом на 1 січн. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

О.П. Воробйова

Інституційна стійкість університету (Institutional resilience of University) – це здатність закладу вищої освіти ефективно функціонувати, адаптуватися та розвиватися в умовах зовнішніх і внутрішніх викликів (кризи, війна, конфлікти, демографічні зміни, цифрова трансформація тощо), зберігаючи якість освітньої, наукової та управлінської діяльності, а також забезпечуючи безперервність освітнього процесу. Інституційна стійкість передбачає інтеграцію стратегічного управління, гнучких організаційних структур, розвитку людського потенціалу, цифрових інструментів, партнерств і культури довіри. Вона включає здатність університету прогнозувати ризики, оперативно реагувати на зміни, відновлюватися після кризових ситуацій і використовувати їх як можливості для трансформації. У контексті України інституційна стійкість набуває особливого значення як умова забезпечення функціонування системи вищої освіти в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення, а також як передумова інтеграції до Європейського простору вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. European Commission. European Strategy for Universities. Brussels : European Commission, 2022. URL: <https://education.ec.europa.eu/sites/default/files/2022-01/communication-european-strategy-for-universities-graphic-version.pdf> (дата звернення: 18.04.2026).
2. Londar S., Bosenko O., Gaiduk I. Ensuring the resilience of Ukrainian education in wartime. 2024. URL: https://science.iea.gov.ua/wp-content/uploads/2025/03/1_Londar_Bosenko_Gaiduk_632_2024_5-25.pdf (дата звернення: 18.04.2026).
3. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). European Higher Education Area. URL: https://eha.info/media.eha.info/file/ESG/00/2/ESG_2015_616002.pdf.
4. UNESCO. Education for Sustainable Development: A Roadmap. Paris : UNESCO, 2020. 66 р. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374802> (дата звернення: 18.04.2026).
5. Політики і стратегії досягнення конкурентоспроможної якості вищої освіти України в контексті стійкого розвитку в умовах євроінтеграції та післявоєнного відновлення: монографія / О. Воробйова, К. Жданова, В. Іванова, В. Луговий, О. Паламарчук, О. Слюсаренко, Ж. Таланова; за ред. В. Лугового, Ж. Таланової. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2025. 119 с. DOI: https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2026/03/Polityky-i-strateh-konkursp-VO-Ukr_mon_IVO-2025-119s.pdf.
6. Семенюк Ю. Поняття стійкості системи управління освітою: зарубіжні моделі та підходи до визначення. Теоретичні та прикладні питання державотворення. 2024. № 31. С. 71–80. DOI: <https://doi.org/10.35432/tisb312024306538> (дата звернення: 18.04.2026).

В.П. Іванова

Інтегрована система управління якістю (Integrated quality management system, IQMS) – цілісна структурно впорядкована сукупність взаємопов’язаних політик, процедур, механізмів та інструментів, що забезпечують комплексне управління якістю освітньої діяльності закладу вищої освіти на основі системного, процесного та ризик-орієнтованого підходів, а також передбачають узгодження стратегічних, академічних і адміністративних компонентів управління в межах єдиної інституційної рамки. Функціонування інтегрованої системи управління якістю спрямоване на забезпечення цілісності процесів планування, реалізації, моніторингу та постійного вдосконалення освітніх програм, а також на координацію внутрішніх і зовнішніх механізмів оцінювання якості, що, у свою чергу, сприяє підвищенню ефективності управління освітніми процесами, забезпеченню відповідності освітньої діяльності встановленим стандартам і досягненню стабільно високих результатів навчання. У концептуальному вимірі інтегрована система управління якістю виступає як інституційна платформа для синергії різних підсистем управління (академічної, адміністративної, інформаційно-аналітичної), що забезпечує узгодженість рішень, прозорість процедур і підвищення рівня підзвітності, водночас створюючи передумови для адаптивності, інституційної стійкості та інноваційного розвитку закладу вищої освіти. До основних складових інтегрованої системи управління якістю належать:

- 1) стратегічне планування, реалізація та системний моніторинг освітніх програм;
- 2) поєднання та узгодження механізмів внутрішнього і зовнішнього оцінювання якості вищої освіти;
- 3) управління ризиками, ресурсами та організаційними процесами, що безпосередньо або опосередковано впливають на якість освітньої діяльності;
- 4) функціонування багаторівневих систем зворотного зв’язку від здобувачів вищої освіти, викладачів, роботодавців та інших стейкхолдерів;
- 5) використання результатів оцінювання, аналітичних даних та індикаторів ефективності для обґрунтування управлінських рішень і безперервного вдосконалення освітніх процесів.

Інтегрована система управління якістю застосовується у формуванні та реалізації інституційних стратегій розвитку, модернізації систем внутрішнього забезпечення якості, гармонізації освітніх і управлінських процесів, а також у забезпеченні відповідності діяльності закладу вищої освіти національним і міжнародним стандартам якості.

Список використаних джерел:

1. ISO 21001:2025. Educational organizations. Management systems for educational organizations. URL: <https://www.iso.org/standard/21001>.
2. ISO 9001:2015. URL: <https://www.iso.org/standard/62085.html>.
3. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area. ENQA, 2015. URL: <https://www.enqa.eu/esg-standards-and-guidelines-for-quality-assurance-in-the-european-higher-education-area/>.
4. The Integrated Use of Management System Standards (IUMSS). URL: <https://www.iso.org/publication/PUB100435.html>.
5. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII: станом на 1 січн. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

О.П. Воробйова

Інтернаціоналізація людського потенціалу (Internationalisation of human potential) – це процес інтеграції міжнародного, міжкультурного та глобального виміру у розвиток людського

потенціалу закладу вищої освіти через освітню, наукову та організаційну діяльність. Інтернаціоналізація охоплює не лише мобільність, а й трансформацію компетентностей персоналу, розвиток міжкультурної взаємодії та впровадження міжнародних стандартів якості вищої освіти. Основні інструменти включають участь у міжнародних проєктах, викладання іноземними мовами, розвиток спільних програм, інтеграцію міжнародного досвіду у навчальні курси та формування глобальних академічних мереж. Це сприяє вдосконаленню якості вищої освіти та інтеграції у Європейський простір вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. De Wit H., Hunter F., Howard L., Egron-Polak E. Internationalisation of Higher Education. Brussels: European Parliament, 2015. 319 p. URL: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/540370/IPOL_STU%282015%29540370_EN.pdf (дата звернення: 18.04.2026).
2. European University Association. Internationalisation in European Higher Education: European policies, institutional strategies and EUA support. Brussels : EUA, 2013. URL: <https://www.eua.eu/downloads/publications/internationalisation-in-european-higher-education-european-policies-institutional-strategies-and-eua-support.pdf> (дата звернення: 18.04.2026).
3. Knight J. Internationalization: Concepts, Complexities and Challenges. In: Forest J. J. F., Altbach P. G. (eds.). International Handbook of Higher Education. Dordrecht : Springer, 2007. P. 207–227. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-1-4020-4012-2_11 (дата звернення: 18.04.2026).

В.П. Іванова

Кадровий потенціал університету (*University staff potential*) – це інтегрована, динамічна сукупність кількісних і якісних характеристик персоналу закладу вищої освіти (науково-педагогічного, наукового, адміністративного, управлінського та допоміжного), яка визначає здатність університету забезпечувати освітню, дослідницьку, інноваційну та організаційну діяльність на конкурентоспроможному рівні якості. На відміну від вузького розуміння кадрового забезпечення як сукупності штатних одиниць і формальних кваліфікацій, кадровий потенціал розглядається як багатовимірна система, що включає не лише наявні ресурси, а й здатність персоналу до розвитку, інновацій та адаптації в умовах трансформацій вищої освіти. Кадровий потенціал формується у взаємодії індивідуальних характеристик працівників та інституційного середовища університету і виступає ключовим чинником забезпечення якості вищої освіти, інституційної стійкості та інтеграції у Європейський простір вищої освіти. Кадровий потенціал університету включає:

- 1) професійні компетентності;
- 2) дослідницький потенціал;
- 3) педагогічну майстерність;
- 4) управлінські здібності;
- 5) цифрові та міжкультурні навички;
- 6) мотивацію та ціннісні орієнтації.

У сучасних умовах кадровий потенціал розглядається як стратегічний ресурс, що визначає інституційну стійкість, здатність до інновацій та міжнародну конкурентоспроможність університету.

Список використаних джерел:

1. European University Association. Staff development in learning and teaching at European universities. 2024. URL:

- https://www.eua.eu/images/publications/Publication_PDFs/StaffDev_focus_group_report_UCC_final.pdf (дата звернення: 18.04.2026).
2. Menon K. Humanising academic staff development in higher education. 2024. URL: https://www.scielo.org.za/scielo.php?pid=S1753-59132024000500009&script=sci_arttext (дата звернення: 18.04.2026).
 3. Вища освіта України в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення: виклики і відповіді: *науково-аналітична доповідь* / В.Г. Кремень, В.І. Луговий, П.Ю. Саух, І.І. Драч, О.М. Слюсаренко, Ю.А. Скиба, О.В. Жабенко, С.А. Калашнікова, Ж.В. Таланова, О.М. Петрос, О.Ю. Оржель, І.Ю. Рєгейло, М.В. Набок; за заг. ред. В.Г. Кременя. – Київ: Педагогічна думка, 2023. 172 с. <https://doi.org/10.37472/NAES-IHED-2023> (дата звернення: 18.04.2026).
 4. Ковтуненко К.В., Мамонтенко Н.С. Формування кадрового потенціалу ЗВО: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. 2019. № 1(7). С. 19-25. URL: <https://economics.opu.ua/ejopu/2019/No1/19.pdf> (дата звернення: 18.04.2026).

В.П. Іванова

Кваліфікаційний розрив (*Qualifications / Skills gap*) між вищою освітою і ринком праці – це багатовимірна характеристика невідповідності між попитом ринку праці / роботодавців і пропозицією вищої освіти / закладів вищої освіти за рівневим, галузевим, типологічним, мережевим, прогностичним вимірами за такою систематизацією:

- *рівневий* вимір – невідповідність за рівнями вищої освіти та кваліфікаціями;
- *галузевий* – за галузями знань, спеціальностями (спеціалізаціями, предметними спеціальностями)
- *типологічний* – за орієнтацією (прикладна/практична, наукова/дослідницька), змістом (освітні і професійні стандарти) та обсягом (ЄКТС, термін підготовки) освітніх програм, за типам освітніх програм (для «регульованих/нерегульованих професій»);
- *мережева* – за регіональним розподілом, географічною концентрацією, кількістю ЗВО (мережа ЗВО, статус (дослідницькі, прикладні тощо) та профілі (класичний, технічний, медичний, мистецький, педагогічний, специфічний (військові, безпекові тощо) ЗВО);
- *прогностична* – за рейтингами, за якістю/акредитацією освітніх програм, за інтеграцією вищої освіти та досліджень, за рівнем працевлаштування випускників, за фінансуванням ЗВО, за державним замовленням на підготовку фахівців за спеціальностями/спеціалізаціями, предметними спеціальностями, що формується з урахуванням середньострокового прогнозу потреби у фахівцях на ринку праці.

Фундаментальною причиною ситуації, коли в умовах кваліфікаційного розриву роботодавці змушені наймати та/або перенавчати працівників, є дисбаланс між системою вищої освіти та ринком праці – випускники закладів вищої освіти не можуть знайти роботу за спеціальністю та йдуть працювати на посади, які не відповідають їхній кваліфікації (інші спеціальність та/або рівень кваліфікації). Характеристиками кваліфікаційного розриву (униз / вверх) є недостатня/зависока кваліфікація (компетентність), де недостатня кваліфікація – працівник не має компетентностей для належного виконання трудових обов'язків на займаній посаді або дорученої роботи, зависока кваліфікація – працівник володіє компетентностями, що є вищими за рівнем складності та ширшими за обсягом, ніж необхідні для належного виконання трудових обов'язків на займаній посаді або дорученої роботи. Рівнева дихотомія кваліфікаційного розриву характеризується наявністю двох взаємовиключних і взаємопов'язаних рівнів кваліфікаційного розриву, які сукупно вичерпують це явище, – «кваліфікаційний розрив вверх» і «кваліфікаційний розрив вниз».

Список використаних джерел:

1. Мережа державних закладів вищої освіти України: аналіз ефективності та конкурентоспроможності: *препринт* (аналітичні матеріали) / В. Кремень, В. Луговий, П. Саух, О. Слюсаренко, Ж. Таланова; за ред. В. Кременя. Київ: НАПН України, 2024. 68 с. <https://doi.org/10.37472/NAES-IHED-2024>.
2. Політики і стратегії досягнення конкурентоспроможної якості вищої освіти України в контексті стійкого розвитку в умовах євроінтеграції та післявоєнного відновлення: *монографія* / О. Воробйова, К. Жданова, В. Іванова, В. Луговий, О. Паламарчук, О. Слюсаренко, Ж. Таланова; за ред. В. Лугового, Ж. Таланової. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2025. 119 с. DOI: <https://doi.org/10.31874/978-617-7486-52-6-2025>.
3. Розвиток систем забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти в контексті стійкого розвитку: *монографія* / О. Воробйова, В. Луговий, О. Паламарчук, О. Слюсаренко, Ж. Таланова, В. Ткаченко; за ред. В. Лугового, Ж. Таланової. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2024. 92 с. DOI: <https://doi.org/10.31874/978-617-7486-44-1-2024>.

Ж.В. Таланова

Кваліфікація (Qualification) – визнана закладом вищої освіти або іншим суб'єктом освітньої діяльності у сфері вищої освіти та засвідчена документом про вищу освіту сукупність визначених освітньою програмою та здобутих особою компетентностей (результатів навчання) (Закон України «Про вищу освіту»). Рекомендації Ради Європи щодо Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя від 22 травня 2017 р. визначають термін «кваліфікація», як «формальний результат процесів оцінювання та валідації, отриманий, коли компетентний орган визначив, що особа досягла результатів навчання відповідно до заданих стандартів». В ЄПВО використовують терміни «кваліфікація вищої освіти» та «кваліфікація, яка дає доступ до вищої освіти».

В Україні законодавство вирізняє освітні та професійні кваліфікації, а також повні та часткові кваліфікації. Результати навчання та компетентності, необхідні для присудження освітніх та/або присвоєння професійних кваліфікацій, можуть досягатися та здобуватися у системі формальної, неформальної чи інформальної освіти.

Кваліфікації вищої освіти присуджуються, визнаються та підтверджуються закладом вищої освіти або іншим суб'єктом освітньої діяльності у сфері вищої освіти та засвідчуються документом про вищу освіту про сукупність визначених освітньою програмою та здобутих особою компетентностей (результатів навчання). В ЄПВО під кваліфікацією вищої освіти розуміють будь-який ступінь, диплом чи сертифікат, виданий компетентним органом, який засвідчує успішне завершення навчання за програмою вищої освіти.

Кваліфікації професійні присвоюються, підтверджуються і визнаються суб'єктами, уповноваженими на це законодавством, зокрема закладами вищої освіти та кваліфікаційними центрами, та засвідчуються відповідним документом про стандартизовану сукупність здобутих особою компетентностей (результатів навчання), що дозволяють виконувати певний вид роботи або здійснювати професійну діяльність.

Список використаних джерел:

1. European Qualifications Framework. URL: <https://europass.europa.eu/en/european-qualifications-framework-eqf>.
2. Національний освітній глосарій: вища освіта (4-е вид., перероб. і доп.) / Авт.-уклад.: В.Є. Бахрушин, М.І. Винницький, В.М. Захарченко, І.О. Золотарьова, С.А. Калашнікова, В.І. Луговий, М.Р. Мруга, Ю.М. Рашкевич, І.М. Сікорська, А.В.

Ставицький, Ж.В. Таланова, С.П. Шитікова / За ред. В.Г. Кременя, В.Є. Бахрушина, Ю.М. Рашкевича. 2024. 114 с. ISBN 978-617-7486-41-0. DOI: <https://doi.org/10.31874/978-617-7486-41-0>.

Ж.В. Таланова

Компетентнісне управління якістю (Competence-based quality management) – системний підхід до організації та регулювання освітньої діяльності закладу вищої освіти, що ґрунтується на цілеспрямованій орієнтації освітніх програм, освітніх процесів і механізмів оцінювання на формування, розвиток і вимірювання визначених компетентностей здобувачів вищої освіти, які репрезентують інтегрований результат навчання у вигляді знань, умінь, навичок, цінностей і здатностей до їх практичного застосування. У межах цього підходу забезпечується узгодження змісту вищої освіти, педагогічних методів і форм організації освітнього процесу із запланованими результатами навчання, що мають відповідати вимогам професійних стандартів та актуальним потребам ринку праці, забезпечуючи релевантність і практичну спрямованість освітньої підготовки. У концептуальному вимірі компетентнісне управління якістю освіти виступає як механізм інтеграції результат-орієнтованого підходу в систему забезпечення якості вищої освіти, що сприяє підвищенню прозорості досягнення результатів навчання, їх порівнюваності на національному та міжнародному рівнях, а також формуванню довіри до кваліфікацій, що присуджуються закладами вищої освіти. До основних складових компетентнісного управління якістю освіти належать:

- 1) визначення, структуризація та формалізація переліку загальних і спеціальних (фахових) компетентностей, яких мають досягти здобувачі вищої освіти;
- 2) оцінювання рівня сформованості відповідних компетентностей на основі досягнення визначених результатів навчання із використанням валідних і надійних інструментів оцінювання;
- 3) коригування змісту освітніх програм, навчальних планів і методів викладання і навчання з метою забезпечення формування/розвитку визначених компетентностей;
- 4) узгодження результатів навчання/ компетентностей із професійними стандартами, галузевими вимогами та очікуваннями роботодавців, а також із міжнародними рамками кваліфікацій.

Компетентнісне управління якістю застосовується у розробленні та модернізації освітніх програм, удосконаленні систем оцінювання результатів навчання, забезпеченні відповідності підготовки здобувачів вищої освіти сучасним професійним вимогам, а також у підвищенні конкурентоспроможності випускників і закладів вищої освіти у національному та міжнародному освітньому просторі.

Список використаних джерел:

1. Council Recommendation on Key Competences for Lifelong Learning. Official Journal of the European Union, 2018/C 189/01. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2018.189.01.0001.01.ENG.
2. The European Qualifications Framework: supporting learning, work and mobility. European Commission, 2018. URL: <https://europass.europa.eu/en/european-qualifications-framework-efqf>.
3. Tirana Communiqué. EHEA Ministerial Conference, 2024. URL: <https://eha.info/Immagine/Tirana-Communique.pdf>.
4. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII: станом на 1 січн. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

5. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1341-2011-%D0%BF>.

О.П. Воробйова

Компетентнісний підхід (Competence-based approach) – підхід до розроблення та реалізації освітніх програм (освітніх компонентів), що передбачає визначення та опис запланованих результатів навчання, яких має досягти студент по завершенню навчання за освітньою програмою (освітнім компонентом) та які можуть бути виміряні й оцінені, спрямованих на розвиток відповідних визначених освітньою програмою компетентностей як здатностей особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі поєднання знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей.

Європейська рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя визначає компетентність як «підтверджена здатність використовувати знання, уміння, навички, а також особисті, соціальні та/або методологічні здібності в робочих чи навчальних ситуаціях, у професійному та особистісному розвитку». Національна рамка кваліфікацій визначає компетентність як «динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність».

Компетентність (компетентості) як набуті здатності особи до ефективної діяльності не слід плутати з компетенцією (компетенціями) як наданими особі повноваженнями в межах професійної діяльності.

Список використаних джерел:

1. European Qualifications Framework. URL: <https://europa.eu/european-qualifications-framework-eqf>.
2. Національний освітній глосарій: вища освіта (4-е вид., перероб. і доп.) / Авт.-уклад.: В.Є. Бахрушин, М.І. Винницький, В.М. Захарченко, І.О. Золотарьова, С.А. Калашнікова, В.І. Луговий, М.Р. Мруга, Ю.М. Рашкевич, І.М. Сікорська, А.В. Ставицький, Ж.В. Таланова, С.П. Шитікова / За ред. В.Г. Кременя, В.Є. Бахрушина, Ю.М. Рашкевича. 2024. 114 с. ISBN 978-617-7486-41-0. DOI: <https://doi.org/10.31874/978-617-7486-41-0>.
3. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII: станом на 1 січн. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
4. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1341-2011-%D0%BF>.

Ж.В. Таланова

Конкурентоспроможність через інновації якості (Competitiveness through quality innovation) – інтегральна стратегічна характеристика розвитку закладу вищої освіти, що відображає його здатність зміцнювати та розширювати власні конкурентні позиції у національному та міжнародному освітньому середовищі шляхом системного впровадження інновацій у механізми забезпечення якості вищої освіти, модернізації освітніх процесів і підвищення ефективності управління освітньою діяльністю. Така конкурентоспроможність формується на основі поєднання інноваційного потенціалу закладу з його спроможністю до безперервного вдосконалення якості результатів навчання та адаптації до змін у зовнішньому

середовищі. У концептуальному вимірі цей підхід передбачає інтеграцію новітніх педагогічних технологій, результатів наукових досліджень, цифрових рішень і сучасних управлінських практик у систему забезпечення якості вищої освіти, що забезпечує підвищення релевантності освітніх програм, їх відповідність суспільним і професійним вимогам, а також формує додану цінність освітніх послуг у глобалізованому освітньому просторі. До основних складових конкурентоспроможності через інновації якості належать:

- 1) упровадження інноваційних педагогічних методів, цифрових технологій і сучасних інструментів організації освітнього процесу;
- 2) розвиток науково-дослідницького потенціалу закладу вищої освіти та системна інтеграція результатів наукових досліджень у зміст і структуру освітніх програм;
- 3) формування інституційного середовища, що стимулює розвиток креативності, інноваційної активності та професійної ініціативи науково-педагогічних працівників і здобувачів вищої освіти;
- 4) здійснення комплексного оцінювання ефективності інноваційних освітніх практик та їх впливу на якість освітньої діяльності та результати навчання.

Конкурентоспроможність через інновації якості застосовується у стратегічному плануванні розвитку закладів вищої освіти, формуванні політик інноваційного розвитку, удосконаленні систем забезпечення якості, а також у підвищенні привабливості освітніх програм для національних і міжнародних здобувачів вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area. ENQA, 2015. URL: <https://www.enqa.eu/esg-standards-and-guidelines-for-quality-assurance-in-the-european-higher-education-area/>.
2. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII: станом на 1 січн. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
3. Tirana Communiqué of the Tirana EHEA Ministerial Conference, 29–30 May 2024. URL: <https://ehea.info/Immagini/Tirana-Communique.pdf>.

О.П. Воробйова

Корпоративне управління якістю вищої освіти (Corporate governance of higher education quality) – система принципів, політик, норм і управлінських практик, спрямованих на забезпечення прозорого, підзвітного, відповідального та етично обґрунтованого управління якістю освітніх програм, освітніх процесів і результатів навчання у закладах вищої освіти, яка функціонує в умовах зростаючих вимог до ефективності, відкритості та забезпечення суспільної довіри до освітніх інституцій. Така система передбачає інтеграцію управлінських механізмів із принципами доброчесності, законності та орієнтації на інтереси стейкхолдерів, забезпечуючи відповідність діяльності закладу встановленим стандартам, нормативно-правовим вимогам і стратегічним цілям розвитку. У концептуальному вимірі корпоративне управління якістю вищої освіти виступає інструментом узгодження інституційної автономії з вимогами підзвітності та контролю, сприяє формуванню довіри до освітньої системи, підвищенню результативності освітніх програм і забезпеченню стійкості функціонування системи управління якістю в умовах внутрішніх і зовнішніх викликів. До основних складових корпоративного управління якістю освіти належать:

- 1) забезпечення прозорості процедур прийняття управлінських рішень і стратегічного планування освітніх процесів;
- 2) встановлення механізмів підзвітності адміністрації, науково-педагогічних працівників та інших учасників освітнього процесу;

- 3) дотримання принципів академічної доброчесності, етичних норм і стандартів професійної поведінки;
- 4) захист прав і законних інтересів здобувачів вищої освіти, викладачів та інших стейкхолдерів;
- 5) упровадження систем внутрішнього контролю, аудиту та оцінювання якості освітніх програм і діяльності закладу;
- 6) регулярне оновлення інституційних політик, процедур і регламентів відповідно до змін у законодавстві, суспільних запитах і міжнародних стандартах якості.

Корпоративне управління якістю вищої освіти застосовується у формуванні інституційних стратегій розвитку, удосконаленні систем внутрішнього забезпечення якості, підвищенні ефективності управлінських рішень, а також у процесах інтеграції закладів вищої освіти до національного та міжнародного освітнього простору.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII: станом на 1 січн. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
2. Tirana Communiqué of the Tirana EHEA Ministerial Conference, 29–30 May 2024. URL: <https://eha.info/Immagini/Tirana-Communique.pdf>.
3. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area. ENQA, 2015. URL: <https://www.enqa.eu/esg-standards-and-guidelines-for-quality-assurance-in-the-european-higher-education-area/>.

О.П. Воробйова

Людиноцентричний підхід у вищій освіті (*Human-centred approach in higher education*) – це концептуальна модель організації освітньої та управлінської діяльності, що базується на визнанні людини як ключової цінності та центрального елемента системи забезпечення якості вищої освіти. Цей підхід передбачає переорієнтацію університету з інституційно-орієнтованої моделі на модель, у центрі якої знаходяться потреби, розвиток і добробут здобувачів вищої освіти та персоналу закладу. Основні напрями реалізації:

- індивідуалізація освітніх траєкторій;
- створення інклюзивного освітнього середовища;
- забезпечення психологічної безпеки та добробуту;
- розвиток суб'єктності та академічної автономії;
- підтримка професійного розвитку персоналу;
- впровадження студентоцентрованого навчання.

Людиноцентричний підхід відповідає принципам ESG і є основою сучасних стратегій розвитку університетів, орієнтованих на якість і стійкість.

Список використаних джерел:

1. European University Association. Universities without walls: A vision for 2030. Brussels: EUA, 2021. URL: <https://www.eua.eu/images/universities20without20walls2020a20vision20for2020301.pdf> (дата звернення: 18.04.2026).
2. Imperial College London. Academic Strategy 2019-2024. URL: https://www.imperial.ac.uk/media/imperial-college/about/leadership-and-strategy/provost/public/19-11-Academic-Strategy_FULL_TP.pdf (дата звернення: 18.04.2026).
3. Paris Sciences et Lettres (PSL). HRS4R Action Plan. URL: https://psl.eu/sites/default/files/PDF/PSL_HRS4R_Action_Plan.pdf (дата звернення: 18.04.2026).

4. The University of Edinburgh. People Strategy (Strategy 2030). URL: <https://strategy-2030.ed.ac.uk/strategy-in-action/university-strategies/people-strategy> (дата звернення: 18.04.2026).
5. University of Amsterdam. Strategic Plan 2021–2026: Inspiring Generations. URL: <https://www.uva.nl/en/about-the-uva/policy-and-regulations/general/strategic-plan/strategic-plan.html> (дата звернення: 18.04.2026).
6. University of Cambridge. People Strategy 2023-2028. URL: <https://www.hr.admin.cam.ac.uk/people-strategy> (дата звернення: 18.04.2026).
7. University of Cambridge. Workforce Planning Toolkit. URL: https://www.hr.admin.cam.ac.uk/files/workforce_planning_toolkit_v1_1_oct_2022.pdf (дата звернення: 18.04.2026).
8. Іванова В. П. (2025). Стратегії розвитку людського потенціалу провідних університетів Європи як модель розвитку кадрового потенціалу українських ЗВО: порівняльний аналіз і механізми адаптації. *Вісник науки та освіти* (Серія «Педагогіка»), 12(42). 1749-1756. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-12\(42\)-1749-1756](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-12(42)-1749-1756) (дата звернення: 18.04.2026).

В.П. Іванова

Людський потенціал вищої освіти (Human potential of higher education) – це інтегрована сукупність професійних, дослідницьких та інноваційних компетентностей, академічної культури, ціннісних орієнтирів, мотивації, лідерських якостей, здатності до співпраці та стійкості науково-педагогічних, наукових, педагогічних, адміністративних, управлінських і допоміжних працівників закладів вищої освіти, яка формується, розвивається й реалізується в інституційному та національному вимірах з метою забезпечення конкурентоспроможної якості вищої освіти та інноваційного розвитку суспільства.

Список використаних джерел:

1. European University Association. Universities without walls: A vision for 2030. Brussels: EUA, 2021. URL: <https://www.eua.eu/images/universities20without20walls2020a20vision20for2020301.pdf> (дата звернення: 18.04.2026).
2. Політики і стратегії досягнення конкурентоспроможної якості вищої освіти України в контексті стійкого розвитку в умовах євроінтеграції та післявоєнного відновлення: *монографія* / О. Воробйова, К. Жданова, В. Іванова, В. Луговий, О. Паламарчук, О. Слюсаренко, Ж. Таланова; за ред. В. Лугового, Ж. Таланової. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2025. 119 с. DOI: <https://doi.org/10.31874/978-617-7486-52-6-2025>.

В.П. Іванова

Метаоцінювання систем забезпечення якості (Meta-evaluation of quality assurance systems) – системно організований, рефлексивно-аналітичний процес комплексного дослідження ефективності, результативності та адекватності функціонування систем забезпечення якості освіти на інституційному або національному рівнях, який здійснюється з метою встановлення ступеня відповідності застосовуваних процедур, методів та інструментів оцінювання визначеним стандартам, стратегічним орієнтирам розвитку та базовим принципам забезпечення якості, а також для ідентифікації напрямів їх подальшого вдосконалення в умовах динамічних трансформацій освітнього середовища. У концептуальному вимірі метаоцінювання виступає як механізм «оцінювання оцінювання», що забезпечує критичний

аналіз валідності, надійності та ефективності існуючих підходів до забезпечення якості, сприяє підвищенню прозорості функціонування системи забезпечення якості вищої освіти, обґрунтованості управлінських рішень і формуванню доказової бази для оптимізації процедур оцінювання та підвищення результативності освітньої діяльності. До основних складових метаоцінювання систем забезпечення якості належать:

- 1) системний аналіз застосовуваних методів, процедур та інструментів оцінювання якості вищої освіти з метою визначення їх ефективності, обґрунтованості та відповідності сучасним підходам до забезпечення якості;
- 2) встановлення рівня відповідності функціонування системи забезпечення якості визначеним стандартам, стратегічним цілям розвитку вищої освіти та нормативно-правовим вимогам;
- 3) формулювання науково обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення процедур оцінювання, організаційних механізмів і управлінських практик у сфері забезпечення якості вищої освіти;
- 4) інтеграція результатів метаоцінювання у процеси стратегічного планування, управління освітньою діяльністю та прийняття управлінських рішень на інституційному або системному рівнях.

Метаоцінювання систем забезпечення якості застосовується у процесах модернізації внутрішніх і зовнішніх систем забезпечення якості, підвищенні їхньої ефективності та прозорості, а також у формуванні стратегій розвитку вищої освіти, орієнтованих на досягнення сталих і вимірюваних результатів.

Список використаних джерел:

1. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area. ENQA, 2015. URL: <https://www.enqa.eu/esg-standards-and-guidelines-for-quality-assurance-in-the-european-higher-education-area/>.
2. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII: станом на 1 січн. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
3. Tirana Communiqué of the Tirana EHEA Ministerial Conference, 29–30 May 2024. URL: <https://ehea.info/Immagini/Tirana-Communique.pdf>.

О.П. Воробйова

Міжнародна стандартна класифікація освіти, МСКО (International Standard Classification of Education, ISCED) – класифікація освіти на основі системної характеристики освітніх програм і відповідних кваліфікацій для їх розподілу за рівнями освіти та галузями освіти, слугує інструментом збору, узагальнення та представлення статистичних даних про освіту, а також організації освітніх програм. МСКО запроваджена ЮНЕСКО у 1976 р., переглядалась у 1997 і 2011 рр. У 2013 р. виокремлена МСКО: галузі освіти та підготовки. Нині є основною міжнародною класифікаційною системою освіти. У МСКО-2011 наскрізним-класифікаційним параметром визначено рівні освіти, а також додаткові критерії (наприклад, призначення, орієнтація, тривалість освітньої програми), у МСКО-2013 – галузі (широкі, вузькі і деталізовані) освіти. Концепція МСКО містить визначення таких понять, як освіта, підготовка, навченість, навчання, комунікація, інформація тощо.

Список використаних джерел:

1. International Standard Classification of Education, ISCED 2013. URL: <https://www.uis.unesco.org/en/methods-and-tools/isced>.
2. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII: станом на 1 січн. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

Ж.В. Таланова

Міжнародна стандартна класифікація професій / занять, МСКП (International Standard Classification of Occupations, ISCO) – одна з основних міжнародних класифікацій, яка є інструментом систематизації занять (професій, видів професійної діяльності) відповідно до притаманних їм завдань та обов'язків. МСКП є: основою для міжнародних звітів, порівнянь та обмінів статистичними й адміністративними даними щодо професій / занять; моделлю для розроблення національних і регіональних класифікацій професій / занять; системою, що може бути безпосередньо використана в країнах, які не мають власних національних класифікацій.

Список використаних джерел:

1. International Standard Classification of Occupations, ISCO. URL: <https://esco.ec.europa.eu/en/about-esco/escopedia/escopedia/international-standard-classification-occupations-isco>

Ж.В. Таланова

Національна рамка кваліфікацій, НРК (National Qualifications Framework, NQF) – системний і структурований за результатами навчання ієрархічний опис кваліфікаційних рівнів, кожен з яких визначається відповідним набором дескрипторів. НРК є основою системи кваліфікацій, слугує для проектування освітніх та професійних кваліфікацій з метою забезпечення їх зрозумілості, якості, порівняння та визнання. Вона ґрунтується на європейських і національних стандартах та принципах забезпечення якості освіти та призначена для впорядкування освітніх і професійних кваліфікацій, а також для використання зацікавленими сторонами під час формування, ідентифікації, співставлення, присвоєння, підтвердження, визнання і розвитку кваліфікацій, розроблення стандартів освіти та професійних стандартів. НРК застосовується для гармонізації норм законодавства у сферах освіти і соціально-трудових відносин, сприяння національному та міжнародному визнанню кваліфікацій, здобутих в Україні, налагодження ефективної взаємодії ринку освітніх послуг і ринку праці.

Національна рамки кваліфікацій України затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1241 (із змінами), кількість її кваліфікаційних рівнів відповідає кількості рівнів Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя – 8, дескриптори рівнів описані результатами навчання в категоріях: знання, уміння та навички, комунікація, відповідальність та автономія.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII: станом на 1 січн. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
2. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1341-2011-%D0%BF>.

Ж.В. Таланова

Партисипативне управління (Participatory management) – це модель стратегічного та операційного управління закладом вищої освіти, що базується на залученні академічної спільноти (адміністрації, викладачів, здобувачів вищої освіти та зовнішніх стейкхолдерів) до процесів прийняття рішень. Основною метою такої моделі є децентралізація влади, делегування повноважень і створення середовища спільної відповідальності за результати діяльності закладу. Партисипативність передбачає розвиток демократичних інститутів

(вчених рад, органів студентського самоврядування, наглядових рад) та впровадження механізмів відкритого діалогу й прозорості.

У межах Європейського простору вищої освіти партисипативне управління розглядається як фундаментальна передумова ефективної університетської автономії та культури якості. Вона дозволяє гармонізувати інтереси різних груп, підвищувати мотивацію персоналу та забезпечувати відповідність освітніх послуг потребам ринку праці та суспільства. Реалізація цієї моделі в українських університетах є критично важливою для подолання авторитарних методів керівництва та переходу до «shared governance» (розподіленого/ спільного врядування). Партисипативне управління сприяє формуванню академічної свободи, зміцнює інституційну стійкість та забезпечує гнучкість закладу в умовах модернізації та інтернаціоналізації.

Список використаних джерел:

1. Klemenčič M. Student participation in fellows' governance. *European Higher Education Area: The Impact of Past and Future Policies* / eds.: A. Curaj et al. Cham: Springer, 2018. 331–347. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-77407-7_21.
2. Shattock M., Horvath A. *The Governance of European Higher Education: Convergence or Divergence?* London: Bloomsbury Academic, 2023. 248 p. URL: <https://www.bloomsbury.com/uk/governance-of-european-higher-education-9781350293588/>.
3. *Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG)*. Brussels, 2015. 32 p. URL: https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2018/10/04_2016_ESG_2015.pdf.
4. *The Bloomsbury Handbook of Student Politics and Representation in Higher Education* / eds.: M. Klemenčič, T. M. Luescher, J. Jowi. London : Bloomsbury Academic, 2024. 640 p. URL: <https://library.oapen.org/handle/20.500.12657/87502>.
5. Політики і стратегії досягнення конкурентоспроможної якості вищої освіти України в контексті стійкого розвитку в умовах євроінтеграції та післявоєнного відновлення: *монографія* / О. Воробйова, К. Жданова, В. Іванова, В. Луговий, О. Паламарчук, О. Слюсаренко, Ж. Таланова; за ред. В. Лугового, Ж. Таланової. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2025. С. 59-71. DOI: <https://doi.org/10.31874/978-617-7486-52-6-2025>.

Ж.В. Таланова

Персоналізоване навчання (Personalised Learning) – це викладання та навчання, яке фокусується на досвіді, потребах, потенціалі та сприйнятті студента. Це навчання, орієнтоване на студента. Студентоцентризм означає визнання того, що роль викладача полягає не в передачі інформації, а в тісній співпраці зі студентами, щоб переконатися, що вони зрозуміли і можуть продовжити навчання на наступному етапі.

Також персоналізоване навчання - це навчання, в якому темп виконання навчальних вправ і методи викладання оптимізовані для потреб кожного студента. Цілі навчання, методи викладання та зміст навчання (і їхня послідовність) можуть змінюватися відповідно до потреб студента.

Крім того, навчальна діяльність є значущою та актуальною для студентів, мотивованою їхніми інтересами і часто затребуваною з власної ініціативи. Визначення персоналізованого навчання варіюються залежно від авторської концепції; однак, зазвичай персоналізоване навчання описується як підхід, орієнтований на студента, автономію студента, гнучке навчання та демонстрацію оволодіння компетентностями.

Завдяки цьому обумовлено зростання значення персоналізованого підходу в освіті як ефективного засобу підвищення якості навчання та задоволення індивідуальних потреб студентів та необхідністю переосмислення ролі викладачів в контексті впровадження персоналізованого навчання. Інклюзивна освіта, яка є одним із пріоритетів персоналізованого навчання має важливе значення для створення навчального середовища, де всі учасники, незалежно від їхнього походження чи здібностей, можуть успішно реалізувати себе. Інклюзивна освіта сприяє рівності, зменшує бар'єри на шляху до освіти і гарантує, що кожен учасник має можливість повністю розкрити свій потенціал. Впроваджуючи інклюзивні практики, університети можуть зробити свій внесок у розвиток більш справедливого та рівноправного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Benchmarking of the European and Ukrainian practice of applying a personalized approach to learning. 2023. URL: <https://ul-journal.org/index.php/journal/article/view/218>.
2. DeMonte J. Personalized learning: What it really is and why it matters. 2017. URL: <https://er.educause.edu/articles/2016/3/personalized-learning-what-it-really-is-and-why-it-really-matters>.
3. Katholieke Universiteit Leuven. URL: <https://cac-edu.com.ua/ua/belgium/levenskiy>.
4. U.S. Department of Education. Reimagining the role of technology in education: 2017 national education technology plan update: Report. 2017. URL: <https://www.oerknowledgecloud.org/record1928>
5. West D., Vosloo S. The potential of personalized learning. 2013. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0360131525001836>.
6. Політики і стратегії досягнення конкурентоспроможної якості вищої освіти України в контексті стійкого розвитку в умовах євроінтеграції та післявоєнного відновлення: *монографія* / О. Воробйова, К. Жданова, В. Іванова, В. Луговий, О. Паламарчук, О. Слюсаренко, Ж. Таланова; за ред. В. Лугового, Ж. Таланової. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2025. С. 59-71. DOI: <https://doi.org/10.31874/978-617-7486-52-6-2025>.

О.Ф. Паламарчук

Превентивний моніторинг якості (Preventive quality monitoring) – систематизований підхід до спостереження, аналізу та оцінювання освітніх та управлінських процесів закладу вищої освіти з метою своєчасного виявлення потенційних ризиків, недоліків і відхилень від встановлених стандартів якості, що дозволяє запобігати негативним наслідкам для виконання освітніх програм і досягнення результатів навчання ще до виникнення критичних ситуацій. Такий підхід передбачає інтеграцію аналітичних інструментів, процедур внутрішнього оцінювання та зворотного зв'язку від стейкхолдерів у систему управління якістю, забезпечуючи раннє виявлення проблем і прийняття превентивних управлінських рішень. Ключові складові превентивного моніторингу якості включають:

- 1) систематичний збір та аналіз даних, що охоплюють результати навчання, внутрішні оцінки, відгуки студентів, викладачів і роботодавців, а також показники ефективності адміністративних процесів;
- 2) виявлення потенційних ризиків і відхилень, що передбачає прогнозування можливих проблемних зон в освітніх програмах, управлінських практиках і ресурсному забезпеченні;
- 3) розроблення превентивних заходів і коригуючих дій, які дозволяють мінімізувати вплив виявлених ризиків на якість освітніх процесів і забезпечити стійкість результатів навчання;

- 4) інтеграцію результатів моніторингу у систему управлінських рішень, що забезпечує своєчасну адаптацію політик і процедур закладу до внутрішніх і зовнішніх змін;
- 5) підтримку культури якості та відповідальності, яка включає залучення всіх учасників освітнього процесу до моніторингу, аналізу та вдосконалення освітніх практик.

Превентивний моніторинг якості застосовується у формуванні систем внутрішнього контролю, модернізації освітніх програм, цифровій трансформації управлінських процесів, стратегічному плануванні розвитку закладів вищої освіти та дослідженнях моделей адаптивного та інноваційного управління якістю, що сприяє підвищенню інституційної стійкості та довіри стейкхолдерів.

Список використаних джерел:

1. ISO 21001:2025. Educational organizations. Management systems for educational organizations. URL: <https://www.iso.org/standard/21001>.
2. ISO 9004:2018. Quality management. Quality of an organization. Guidance to achieve sustained success. URL: <https://www.iso.org/standard/70397.html>.
3. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area. ENQA, 2015. URL: <https://www.enqa.eu/esg-standards-and-guidelines-for-quality-assurance-in-the-european-higher-education-area/>.
4. Tirana Communiqué of the Tirana EHEA Ministerial Conference, 29–30 May 2024. URL: <https://ehea.info/Immagini/Tirana-Communique.pdf>.
5. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII: станом на 1 січн. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

О.П. Воробйова

Принцип емоцій та навчання (*Emotions and Learning*) – це принцип, що полягає у таких підходах до забезпечення ефективного викладання:

- сприяння формуванню в студентів почуття приналежності та взаємозв'язку з їхнім освітнім середовищем, що можна досягти на поверхневому рівні – через включення освітньої діяльності за допомогою однолітків у групі та за його межами (наприклад, групові завдання та доручення), на більш глибокому рівні – через ефективне структурування завдання таким чином, щоб студенти заохочувалися цінувати один одного, розбудовуючи довіру та прийняття, встановлюючи взаємозалежність у їхніх навчальних цілях, а також частоту їхніх обмінів і зустрічей в університеті та поза ним;
- спільні міркування зі студентами щодо того, як вони можуть керувати своїми емоціями під час навчання, щоб покращити свій досвід і результати; наприклад, через допомогу студентам розпізнавати різні емоційні стани (тривогу перед іспитом або страх перед статистичними даними тощо) і почуття (розчарування тощо), а також застосовувати стратегії для зменшення цих емоційних станів і почуттів;
- прийняття помилок і визнання невдач як стратегія навчання, використовуючи регулярний формуючий зворотний зв'язок протягом семестру, та надання студентам можливості помилятися знову;
- заохочення студентів до розвитку їхньої саморезультативності або переконання студентів щодо їхньої власної здатності успішно реалізовувати навчальну діяльність;
- заохочення студентів до розвитку їхньої самооцінки або віри у власну здатність успішно реалізовувати навчальну діяльність, пропонуючи їм ставити та досліджувати цілі, пов'язані з виконанням завдань, які є чіткими, конкретними та реалістичними;
- сприяння усвідомленню студентами своєї автономії та самостійності, надаючи їм гнучкість і можливість вибору (наприклад, елементи педагогіки персоналізованого навчання) у виборі навчальних тем, видів діяльності та оцінювання.

Для підтримання мотивації у студента необхідно чотири складові: особистість, курс, викладання та оцінювання. Від особистості, зокрема від викладача, залежать емоції, з якими відбувається освітній процес, від курсу залежить організація освітнього процесу, залученість студента до вибору дисциплін, від викладання залежить різноманітність та інноваційність методів, які використовуються в освітньому середовищі, від прозорості критеріїв оцінювання залежить чіткість очікувань від завдання, яке має виконати студент.

Список використаних джерел:

1. Ainley, M. (2012). Students' interest and engagement in classroom activities. In Christenson, S.L. et.al. (Eds.). *Handbook of Research on Student Engagement*. Springer Science + Business Media. DOI: 10.1007/978-1-4614-2018-7_13. URL: https://www.researchgate.net/profile/Azkananda-Widiasani/publication/310773130_Handbook_of_Student_Engagement/links/5836a0dd08ae4d5931c772b7/Handbook-of-Student-Engagement.pdf.
2. Beer, C., Roy, S. & Ames, K. (2023). 'Is it really flexible? Examining definitions of flexibility against contemporary practice in online education', *Journal of Further and Higher Education*. 47(2). 255–64. DOI: <https://doi.org/10.1080/0309877X.2022.2106125>.
3. Nilson, L. B. (2010). *Teaching at its best: A research-based resource for college instructors*. San Francisco, CA: Jossey-Bass. URL: <https://www.amazon.com/Teaching-Its-Best-Research-Based-Instructors/dp/0470401044>.
4. Nugent A., Lodge, J. M., Carroll, A., Bagraith, R., MacMahon, S., Matthews, K. E. & Sah, P. (2019). *Higher Education Learning Framework: An evidence informed model for university learning*. Brisbane: The University of Queensland. URL: [SLRC HE Learning Framework.pdf](#).
5. Roberts, T. S. 'Flexible learning: How can we get there from here?' *Proceedings for the Australasian Society for Computers in Learning in Tertiary Education (ASCILITE), 2002 Conference* (Auckland, NZ). 553–60. URL: <https://www.ascilite.org/conferences/auckland02/proceedings/papers/117.pdf>.
6. Політики і стратегії досягнення конкурентоспроможної якості вищої освіти України в контексті стійкого розвитку в умовах євроінтеграції та післявоєнного відновлення: *монографія* / О. Воробйова, К. Жданова, В. Іванова, В. Луговий, О. Паламарчук, О. Слюсаренко, Ж. Таланова; за ред. В. Лугового, Ж. Таланової. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2025. С. 59-71. DOI: <https://doi.org/10.31874/978-617-7486-52-6-2025>.

О. Ф. Паламарчук

Принцип контекстуального навчання (Contextual Learning) – це принцип, що полягає у таких підходах до забезпечення ефективного викладання:

- використання контекстуальних методів викладання і навчання (наприклад, навчання на основі конкретних ситуацій, проектне навчання, симуляційне навчання, запрошені спікери-професіонали, практики та стажування), щоб надати студентам можливість навчатися в умовах, наближених до професійної діяльності, для їх мотивації до навчання;
- підтримання зв'язку між предметом і контекстом протягом усього освітнього процесу, не намагаючись відокремити предмет від контексту (наприклад, спростити сценарій занять до пізнання окремих знань чи фактів), що може бути контрпродуктивними для результативного навчання;
- зосередження на тому, як збалансувати конструктивізм студента у самостійному керуванні своїм контекстуальним навчальним досвідом і працювати разом, щоб спільно творити цей навчальний досвід, надаючи студентам можливості узгоджувати навчальну діяльність з цілями курсу;

- регулярне консультування та взаємодія з відповідними зацікавленими сторонами в різних галузях (наприклад, з представниками професійної спільноти), громадою (наприклад, неурядовими організаціями) та випускниками;
- дослідження того, як курси можуть залишатися актуальними, як вони контекстуально відображають практику, як можна навчати практичним навичкам, використовуючи зв'язки для залучення представників професійної сфери до співпраці з студентами (наприклад, запрошення лекторів-практиків, пошук проблем на робочому місці для навчальних тем чи предметів оцінювання).

Список використаних джерел:

1. Ainley, M. (2012). Students' interest and engagement in classroom activities. In Christenson, S.L. et.al. (Eds.). Handbook of Research on Student Engagement. Springer Science + Business Media. DOI: 10.1007/978-1-4614-2018-7_13. URL: https://www.researchgate.net/profile/Azkananda-Widiasani/publication/310773130_Handbook_of_Student_Engagement/links/5836a0dd08aed45931c772b7/Handbook-of-Student-Engagement.pdf.
2. Nugent A., Lodge, J. M., Carroll, A., Bagraith, R., MacMahon, S., Matthews, K. E. & Sah, P. (2019). Higher Education Learning Framework: An evidence informed model for university learning. Brisbane: The University of Queensland. URL: [SLRC HE Learning Framework.pdf](https://www.slrc.edu.au/SLRC-HE-Learning-Framework.pdf).
3. The European Higher Education Area in 2024. Bologna Process Implementation Report. URL: https://eacea.ec.europa.eu/nationalpolicies/eurydice/sites/eurydice/files/bologna_internet_0.pdf.
4. Trends 2024. European Higher Education Institutions in times of transition. URL: <https://www.eua.eu/>.
5. Політики і стратегії досягнення конкурентоспроможної якості вищої освіти України в контексті стійкого розвитку в умовах євроінтеграції та післявоєнного відновлення: монографія / О. Воробйова, К. Жданова, В. Іванова, В. Луговий, О. Паламарчук, О. Слюсаренко, Ж. Таланова; за ред. В. Лугового, Ж. Таланової. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2025. С. 59-71. DOI: <https://doi.org/10.31874/978-617-7486-52-6-2025>.

О.Ф. Паламарчук

Принцип навчання як становлення (*Learning as Becoming*) – це принцип, що полягає у таких підходах до викладання:

- чітка презентація та впровадження ключової теми чи теорії, яка потенційно буде цікавою та призведе до концептуальної або філософської трансформації студента;
- співпраця з колегами з інших курсів, отримання зворотного зв'язку щодо змісту освітньої програми;
- заохочення студентів до роздумів, як вони можуть застосувати і передати свої знання в контексті, пов'язаному з громадою;
- дослідження разом зі студентами, як проходження курсу може вплинути на їхню самоідентичність, а також мотивація студентів бути відкритими до вивчення того, як це впливає на їхні переконання, сприйняття, соціальну взаємодію та поведінку, як в університеті, так і поза ним;
- обговорення зі студентами умовного характеру знань з дисципліни, а також те, що саме студенти несуть відповідальність за свої знання;

- представлення викладача як фасилітатора знань, а не абсолютного джерела знань. Роблячи це, університетські викладачі повинні дослідити свою власну епістемологію. Студенти можуть ефективно впровадити принцип навчання як становлення, розглядаючи такі стратегії під час свого навчального досвіду:

- огляд ключових тем або теорії, на яких наголошує викладач, або які підкреслюють цілі курсу, оскільки ці теми мають цінність для потенційної концептуальної чи філософської трансформації;
- цінування університетських викладачів як фасилітаторів знань, які втілюють знання у власний унікальний спосіб;
- відмова покладатися на університетських викладачів як на абсолютне джерело знань, взявши на себе відповідальність за критичне вивчення дисциплін, запропонованих викладачами, і розвивати свою власну епістемологію на основі цих знань;
- зосередження уваги на ширшому контексті, регулярно беручи участь у формальних і неформальних вправах на саморефлексію, де студенти можуть дослідити, як ширші контексти і вони можуть впливати на громаду та суспільство через своє навчання, як навчання впливає на самоідентифікацію.

Таким чином, для досягнення результату в навчанні необхідний взаємозв'язок та взаємодоповнення підходів, методів у викладанні, навчанні та оцінюванні, які спрямовані на саморефлексію, аналіз та розвиток критичних навичок для усвідомлення та становлення людини у суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Ainley, M. (2012). Students' interest and engagement in classroom activities. In Christenson, S.L. et.al. (Eds.). Handbook of Research on Student Engagement. Springer Science+Business Media. DOI: 10.1007/978-1-4614-2018-7_13. URL: https://www.researchgate.net/profile/Azkananda-Widiasani/publication/310773130_Handbook_of_Student_Engagement/links/5836a0dd08aed45931c772b7/Handbook-of-Student-Engagement.pdf
2. Nugent A., Lodge, J. M., Carroll, A., Bagraith, R., MacMahon, S., Matthews, K. E. & Sah, P. (2019). Higher Education Learning Framework: An evidence informed model for university learning. Brisbane: The University of Queensland. URL: [SLRC HE Learning Framework.pdf](#)
3. Політики і стратегії досягнення конкурентоспроможної якості вищої освіти України в контексті стійкого розвитку в умовах євроінтеграції та післявоєнного відновлення: *монографія* / О. Воробйова, К. Жданова, В. Іванова, В. Луговий, О. Паламарчук, О. Слюсаренко, Ж. Таланова; за ред. В. Лугового, Ж. Таланової. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2025. С. 59-71. DOI: <https://doi.org/10.31874/978-617-7486-52-6-2025>.

О.Ф. Паламарчук

Професійна адаптивність персоналу ЗВО (Professional Adaptability of HEI Staff) – це здатність працівників закладів вищої освіти ефективно реагувати на зміни освітнього середовища, технологій, вимог ринку праці та політик у сфері освіти шляхом оновлення компетентностей і трансформації професійних практик. Ключові прояви адаптивності прослідковуються через швидке освоєння нових освітніх технологій; готовність до змін у змісті та формах навчання; інтеграцію міждисциплінарних підходів; здатність працювати в умовах невизначеності. Професійна адаптивність стає критично важливою в умовах цифровізації та євроінтеграційних реформ.

Список використаних джерел:

1. OECD. Education Policy Outlook 2021: Shaping Responsive and Resilient Education in a Changing World. Paris: OECD Publishing, 2021. URL:

<https://www.oecd.org/education/policy-outlook/education-policy-outlook-2021-75e40a16-en.htm> (дата звернення: 18.04.2026).

2. UNESCO. Education for Sustainable Development: A Roadmap. Paris : UNESCO, 2020. 66 р. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374802>(дата звернення: 18.04.2026).
3. UNESCO. Education in a post-COVID world: Nine ideas for public action. Paris : UNESCO, 2020. 28 р. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373717> (дата звернення: 18.04.2026).
4. Політики і стратегії досягнення конкурентоспроможної якості вищої освіти України в контексті стійкого розвитку в умовах євроінтеграції та післявоєнного відновлення: *монографія* / О. Воробйова, К. Жданова, В. Іванова, В. Луговий, О. Паламарчук, О. Слюсаренко, Ж. Таланова; за ред. В. Лугового, Ж. Таланової. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2025. С. 59-71. DOI: <https://doi.org/10.31874/978-617-7486-52-6-2025>.

В.П. Іванова

Рейтинг закладів вищої освіти (Higher education institutions ranking) – механізм порівняння показників діяльності закладів вищої освіти (та/або освітніх програм) за певними критеріями. У 2018 р. Урядом України визначено такий перелік провідних світових університетських рейтингів, які враховуються при оцінюванні результатів діяльності закладів вищої освіти: Академічний рейтинг університетів світу («Шанхайський») – Academic Ranking of World Universities (ARWU); Рейтинг університетів світу за версією «Таймс» – Times Higher Education World University Rankings; Рейтинг університетів світу «К'ю Ес» – QS (Quacquarelli Symonds Ltd) World University Rankings. Серед повноважень Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти: формування критеріїв оцінки якості освітньої діяльності, у тому числі наукових здобутків, закладів вищої освіти України, за якими можуть визначатися рейтинги закладів вищої освіти України. Також, позиції закладів вищої освіти України у визначених міжнародних рейтингах урахуються як показники у Формулі розподілу видатків державного бюджету на вищу освіту між закладами вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Academic Ranking of World Universities, ARWU. URL: <https://www.shanghairanking.com>.
2. QS (Quacquarelli Symonds Ltd) World University Rankings. URL: <https://support.qs.com/hc/en-gb/articles/4405955370898-QS-World-University-Rankings>.
3. Times Higher Education World University Rankings. URL: <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/latest/world-ranking>.
4. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII: станом на 1 січн. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
5. Про затвердження переліку світових рейтингів університетів для визначення особливої категорії іноземців та осіб без громадянства, які претендують на працевлаштування в Україні: Розпорядження КМУ від 14 березня 2018 р. № 154-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/154-2018-%D1%80#Text>.
6. Про розподіл видатків державного бюджету між закладами вищої освіти на основі показників їх освітньої, наукової та міжнародної діяльності: Постанова КМУ від 24 грудня 2019 р. № 1146. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1146-2019-%D0%BF#n18>.

Ж.В. Таланова

Система забезпечення якості вищої освіти (Higher education quality assurance system) – це сукупність стандартів, процедур та інструментів, що забезпечують відповідність освітньої діяльності та її результатів установленим вимогам і очікуванням здобувачів вищої освіти, держави та ринку праці. Відповідно до законодавства України і Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG) система забезпечення якості вищої освіти містить три взаємопов'язані складові: внутрішню систему (формується закладом вищої освіти), зовнішню систему (реалізується через акредитацію та ліцензування) та систему якості діяльності органів, що здійснюють зовнішнє забезпечення якості. Головною метою функціонування такої системи є перехід від формального контролю до розбудови культури якості всередині академічної спільноти.

Зовнішнє забезпечення якості реалізується через сукупність процедур оцінювання чи аудиту освітніх програм або закладів вищої освіти, що здійснюються спеціальним органом, який відповідно до ESG має бути незалежним організаційно, операційно та у прийнятті рішень від закладів вищої освіти, урядів та інших організацій стейхолдерів. В Україні зовнішнє забезпечення якості здійснює Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти на основі ESG. Також в Україні визнаються сертифікати про акредитацію освітніх програм, виданих іноземними акредитаційними агентствами чи агентствами забезпечення якості вищої освіти, перелік яких затверджується Кабінетом Міністрів України. Система зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності закладів вищої освіти та якості вищої освіти передбачає здійснення таких процедур і заходів:

- 1) забезпечення ефективності процесів і процедур внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності закладів вищої освіти та якості вищої освіти;
- 2) забезпечення наявності системи проведення процедур зовнішнього забезпечення якості;
- 3) забезпечення наявності оприлюднених критеріїв прийняття рішень відповідно до стандартів та рекомендацій забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти;
- 4) налагодження доступного і зрозумілого звітування;
- 5) проведення періодичних перевірок діяльності систем забезпечення якості та механізмів роботи з отриманими рекомендаціями;
- 6) інших процедур і заходів.

Внутрішнє забезпечення якості охоплює механізми моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм, дотримання академічної доброчесності, забезпечення публічності інформації та розвиток кадрового потенціалу. Система внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності закладів вищої освіти та якості вищої освіти передбачає здійснення таких процедур і заходів:

- 1) визначення принципів та процедур забезпечення якості вищої освіти;
- 2) здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм;
- 3) щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних і педагогічних працівників закладу вищої освіти та регулярне оприлюднення результатів таких оцінювань на офіційному веб-сайті закладу вищої освіти, на інформаційних стендах та в будь-який інший спосіб;
- 4) забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників;
- 5) забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, у тому числі самостійної роботи студентів, за кожною освітньою програмою;
- 7) забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом;

- 8) забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації;
- 9) забезпечення дотримання академічної доброчесності працівниками закладів вищої освіти та здобувачами вищої освіти, у тому числі створення і забезпечення функціонування ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату;
- 10) інших процедур і заходів.

Інституційна акредитація – це процедура зовнішнього оцінювання системи внутрішнього забезпечення якості закладу вищої освіти на предмет відповідності встановленим стандартам та вимогам. В Україні нормативно-правове регулювання інституційної акредитації здійснюється Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти. На відміну від акредитації освітніх програм інституційна акредитація спрямована на комплексне оцінювання спроможності закладу ефективно здійснювати освітню, наукову та управлінську діяльність, забезпечувати сталий розвиток та стратегічну відповідність суспільним потребам. Інституційна акредитація закладу вищої освіти є добровільною і може проводитися за ініціативою керівника та колегіального органу управління закладу вищої освіти, успішне проходження якої свідчить про високий рівень інституційної зрілості, академічної автономії та відповідальності перед стейкхолдерами.

Список використаних джерел:

1. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). Brussels, 2015. 32 p. URL: https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2018/10/04_2016_ESG_2015.pdf.
2. Механізми оцінювання якості вищої освіти в умовах євроінтеграції: *монографія* / Авт.: О. Воробйова, М. Дебич, В. Луговий, О. Оржель, О. Слюсаренко, Ж. Таланова, К. Трима; за ред. В. Лугового, Ж. Таланової. Київ: Ін-т вищої освіти НАПН України, 2020. 220 с. DOI: <https://doi.org/10.31874/978-617-7486-38-0-2020>.
3. Політики і стратегії досягнення конкурентоспроможної якості вищої освіти України в контексті стійкого розвитку в умовах євроінтеграції та післявоєнного відновлення: *монографія* / О. Воробйова, К. Жданова, В. Іванова, В. Луговий, О. Паламарчук, О. Слюсаренко, Ж. Таланова; за ред. В. Лугового, Ж. Таланової. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2025. 119 с. DOI: <https://doi.org/10.31874/978-617-7486-52-6-2025>.
4. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
5. Про затвердження Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: наказ МОН від 15.05.2024 № 686. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1013-24#Text>.
6. Розвиток систем забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти в контексті стійкого розвитку: *монографія* / О. Воробйова, В. Луговий, О. Паламарчук, О. Слюсаренко, Ж. Таланова, В. Ткаченко; за ред. В. Лугового, Ж. Таланової. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2024. 92 с. DOI: <https://doi.org/10.31874/978-617-7486-44-1-2024>.

Ж.В. Таланова

Співуправління якістю за участі стейкхолдерів (Stakeholder co-governance for quality) – модель управління якістю вищої освіти, що передбачає інституціоналізоване та системне залучення студентів, науково-педагогічних працівників, роботодавців та інших заінтересованих сторін до процесів прийняття управлінських рішень щодо проектування, реалізації, моніторингу й удосконалення освітніх програм, що, у свою чергу, забезпечує

підвищення їх релевантності, прозорості управлінських процедур та узгодженості академічних і суспільних очікувань. Зазначена модель ґрунтується на принципах партисипативного врядування, відповідно до яких взаємодія між учасниками освітнього процесу набуває системного характеру та інтегрується у внутрішні механізми забезпечення якості освіти, забезпечуючи обґрунтованість управлінських рішень і підвищення довіри до результатів освітньої діяльності. До основних складових моделі співуправління якістю за участі стейкхолдерів належать:

- 1) функціонування формалізованих механізмів участі стейкхолдерів у процесах прийняття рішень щодо якості вищої освіти, які забезпечують їх реальний вплив на освітню політику та практики;
- 2) забезпечення прозорості, відкритості та підзвітності процедур управління якістю вищої освіти, що сприяє підвищенню довіри до інституційних рішень;
- 3) інтеграція результатів внутрішнього та зовнішнього оцінювання якості вищої освіти у процеси спільного прийняття рішень;
- 4) підтримання балансу інтересів різних груп стейкхолдерів шляхом узгодження їхніх очікувань, потреб і пріоритетів у сфері якості освіти.

Застосування моделі співуправління якістю за участі стейкхолдерів охоплює формування інституційних політик забезпечення якості, розроблення та перегляд освітніх програм, участь у процедурах акредитації, а також дослідження процесів партисипативного врядування у сфері вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. 12 Principles of Good Democratic Governance. URL: <https://www.coe.int/en/web/centre-of-expertise-for-multilevel-governance/12-principles>.
2. ISO 21001:2025. Educational organizations. Management systems for educational organizations. URL: <https://www.iso.org/standard/21001>.
3. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area. ENQA, 2015. URL: <https://www.enqa.eu/esg-standards-and-guidelines-for-quality-assurance-in-the-european-higher-education-area/>.
4. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII: станом на 1 січн. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

О.П. Воробйова

Стале управління розвитком якості (Sustainable quality development) – стратегічно орієнтований підхід до управління якістю вищої освіти передбачає забезпечення довгострокової стійкості та результативності функціонування системи забезпечення якості на основі раціонального використання ресурсів, безперервного вдосконалення освітніх процесів та системного впровадження інновацій і ґрунтується на інтеграції стратегічних, організаційних і технологічних механізмів, які забезпечують узгодженість цілей розвитку закладу вищої освіти з вимогами зовнішнього середовища, а також безперервність і адаптивність процесів підвищення якості вищої освіти. Зазначений підхід передбачає формування інституційної спроможності до підтримання досягнутого рівня якості вищої освіти та його поступового підвищення в умовах змінних освітнього, соціально-економічного та технологічного середовищ. До основних складових сталого управління розвитком якості належать:

- 1) стратегічне планування розвитку вищої освіти та вдосконалення її якості, орієнтоване на довгострокові цілі та пріоритети інституційного розвитку;
- 2) оптимізація використання ресурсів і внутрішніх процесів з метою підвищення ефективності освітньої діяльності;

- 3) інтеграція інноваційних підходів, цифрових технологій та сучасних управлінських рішень у систему забезпечення якості;
- 4) здійснення безперервного моніторингу, оцінювання та коригування управлінських рішень на основі аналітичних даних і зворотного зв'язку;
- 5) забезпечення адаптивності системи управління якістю до змін зовнішнього середовища та потреб стейкхолдерів.

Застосування підходу сталого управління розвитком якості охоплює формування стратегій розвитку закладів вищої освіти, розроблення та реалізацію інституційних політик забезпечення якості, цифрову трансформацію освітнього середовища, а також наукові дослідження у сфері сталого розвитку освітніх систем.

Список використаних джерел:

1. ISO 21001:2025. Educational organizations. Management systems for educational organizations. URL: <https://www.iso.org/standard/21001>.
2. ISO 26000:2010. Guidance on social responsibility. URL: <https://www.iso.org/standard/42546.html>.
3. ISO 9004:2018. Quality management. Quality of an organization. Guidance to achieve sustained success. URL: <https://www.iso.org/standard/70397.html>
4. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area. ENQA, 2015. URL: <https://www.enqa.eu/esg-standards-and-guidelines-for-quality-assurance-in-the-european-higher-education-area/>.
5. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. United Nations. URL: <https://sdgs.un.org/publications/transforming-our-world-2030-agenda-sustainable-development-17981>
6. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII: станом на 1 січн. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

О.П. Воробйова

Стандарт вищої освіти (Higher education standard) – сукупність вимог до освітніх програм вищої освіти, які є спільними для всіх освітніх програм у межах певного рівня вищої освіти та спеціальності. Стандарти вищої освіти розробляються для кожного рівня вищої освіти в межах кожної спеціальності відповідно до Національної рамки кваліфікацій і використовуються для визначення та оцінювання якості вищої освіти та результатів освітньої діяльності закладів вищої освіти (наукових установ), результатів навчання за відповідними спеціальностями. Стандарт вищої освіти визначає такі вимоги до освітньої програми:

1) обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти за відповідною спеціальністю (для третього рівня вищої освіти - обсяг освітньої складової освітньо-наукової/освітньо-творчої програми);

2) мінімальний обсяг практичної підготовки для освітньо-професійних програм;

3) опис предметної області, що містить:

інформацію про об'єкт (об'єкти) вивчення та/або діяльності;

теоретичний зміст;

методи, методики та технології, необхідні для практичного використання;

інструменти та обладнання, які випускник повинен вміти використовувати у своїй професійній діяльності;

4) вимоги до освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою;

5) перелік обов'язкових компетентностей випускника;

6) форму (форми) атестації здобувачів вищої освіти;

7) додаткові вимоги та обмеження (за наявності) для міждисциплінарних освітніх програм;

8) вимоги законодавства та/або професійних стандартів, необхідні для здобуття відповідних професійних кваліфікацій (за наявності).

Перелік обов'язкових компетентностей випускника включає загальні компетентності (універсальні компетентності, що не залежать від предметної області, але важливі для успішної подальшої професійної та соціальної діяльності здобувача вищої освіти в різних галузях та для його особистісного розвитку) та спеціальні (фахові) компетентності (компетентності, актуальні для конкретної предметної області, які є важливими для успішної професійної діяльності за певною спеціальністю на певному рівні Національної рамки кваліфікацій, безпосередньо визначають специфіку (галузі знань / предметної області / спеціальності) освітньої програми та кваліфікації випускника).

Стандарти вищої освіти можуть обмежувати перелік допустимих форм здобуття вищої освіти для окремих спеціальностей або освітніх програм із спеціальностей, що передбачають доступ до професій, для яких запроваджено додаткове регулювання. У Стандартах вищої освіти спеціальностей, що передбачають доступ до професій, для яких запроваджено додаткове регулювання, також визначаються назви відповідних освітніх програм та нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти за такими програмами, сформульований у термінах програмних результатів навчання, а також можуть міститися інші вимоги, передбачені директивами Європейського Союзу або міжнародними зобов'язаннями України чи відповідно до них, додаткові вимоги до правил прийому на навчання, зокрема, щодо здобутої освіти, структури освітньої програми, організації освітнього процесу та атестації здобувачів вищої освіти.

Результати навчання – це знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми (програмні результати навчання) або окремих освітніх компонентів (відповідно до Закону України «Про вищу освіту»). Вони також використовуються в Європейських і національних рамках кваліфікацій для опису рівня кваліфікації особи. Європейська рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя визначає результати навчання як: «твердження про те, що особа, яка навчається, знатиме, розумітиме та буде здатна робити/виконувати після завершення навчання, сформульоване в категоріях «знання», «уміння та навички», «відповідальність і автономія».

Список використаних джерел:

1. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). Brussels, 2015. 32 p. URL: <https://ihed.org.ua/recommends/standarty-i-rekomendatsiyi-shhodo-zabezpechennya-yakosti-v-yevropejskomu-prostori-vyshhoji-osvity-esg/>.
2. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
3. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти: Наказ МОН України від 27.03.2025 № 512. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/2025/03/27/nakaz-mon-512-vid-27-03-2025.pdf>.

Ж.В. Таланова

Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area, ESG) – це основоположний документ, ухвалений на Болонському саміті в 2005 р. у Бергені (Норвегія), переглянутий в 2015 р. в Єревані (Вірменія) та призначений для закладів вищої

освіти та агенцій із забезпечення якості вищої освіти, що визначає спільну методологічну базу для систем забезпечення якості вищої освіти в країнах-учасниках Болонського процесу. ESG спрямовані на зміцнення довіри між національними освітніми системами, підтримку академічної мобільності та транскордонної прозорості дипломів. Структурно документ складається з трьох частин: внутрішнє забезпечення якості (у межах ЗВО), зовнішнє забезпечення якості (діяльність акредитаційних агенцій) та вимоги до самих агенцій із забезпечення якості. Упровадження ESG базується на принципах студентоцентрованого навчання, прозорості процедур і залученості всіх груп стейкхолдерів. Для закладів вищої освіти ESG слугують не жорстким переліком правил, а гнучким орієнтиром для вдосконалення внутрішньої культури якості. Ключові вимоги включають періодичний моніторинг освітніх програм, забезпечення академічної доброчесності, об'єктивність оцінювання та наявність необхідних ресурсів для підтримки навчання. У контексті інституційної модернізації ESG виступають інструментом гармонізації внутрішніх процесів управління університетом із міжнародними стандартами, що є обов'язковою умовою для проходження міжнародних акредитацій та участі в європейських університетських альянсах.

Список використаних джерел:

1. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). Brussels, 2015. 32 p. URL: <https://ihed.org.ua/recommends/standarty-i-rekomendatsiyi-shhodo-zabezpechennya-yakosti-v-yevropejskomu-prostori-vyshhoji-osvity-esg/>
2. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Ж.В. Таланова

Стійкість людського потенціалу вищої освіти (*Human potential resilience in higher education*) – це здатність персоналу закладів вищої освіти адаптуватися до кризових умов, зберігати професійну ефективність, психологічну стабільність та академічну продуктивність, а також відновлювати і розвивати свої компетентності в умовах нестабільності. Стійкість формується на індивідуальному, інституційному та системному рівнях і включає психологічну витривалість і здатність до стрес-менеджменту; гнучкість у професійній діяльності; здатність до швидкого перенавчання (reskilling, upskilling); підтримку з боку університету (well-being policies); розвиток культури взаємодопомоги та довіри. У контексті післявоєнного відновлення стійкість людського потенціалу є ключовою умовою відновлення освітньої системи та забезпечення безперервності навчального процесу.

Список використаних джерел:

1. UNESCO. Education for Sustainable Development: A Roadmap. Paris : UNESCO, 2020. 66 p. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374802> (дата звернення: 18.04.2026).
2. UNESCO. Education in a post-COVID world: Nine ideas for public action. Paris : UNESCO, 2020. 28 p. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373717> (дата звернення: 18.04.2026).
3. Політики і стратегії досягнення конкурентоспроможної якості вищої освіти України в контексті стійкого розвитку в умовах євроінтеграції та післявоєнного відновлення: *монографія* / О. Воробйова, К. Жданова, В. Іванова, В. Луговий, О. Паламарчук, О. Слюсаренко, Ж. Таланова; за ред. В. Лугового, Ж. Таланової. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2025. 119 с. DOI: <https://doi.org/10.31874/978-617-7486-52-6-2025>.

В.П. Іванова

Стратегічне лідерство трансформації якості (Strategic leadership for quality transformation) – модель управлінської діяльності у сфері вищої освіти, що відображає здатність інституційного керівництва ініціювати, спрямовувати та забезпечувати системну трансформацію освітніх програм і механізмів забезпечення якості шляхом реалізації стратегічних рішень, інтеграції інновацій та узгодження довгострокових цілей розвитку із практиками освітньої діяльності. Така модель передбачає активну та відповідальну роль керівництва у формуванні стратегічних орієнтирів, забезпеченні інституційної узгодженості та створенні умов для сталого підвищення якості освіти. Стратегічне лідерство трансформації якості ґрунтується на поєднанні управлінських, організаційних і ціннісних компонентів, що забезпечують узгодженість стратегічного планування, інноваційної діяльності та процесів забезпечення якості, а також сприяють формуванню інституційної культури, орієнтованої на безперервне вдосконалення. До основних складових стратегічного лідерства трансформації якості належать:

- 1) визначення та реалізація стратегічних пріоритетів розвитку якості вищої освіти з урахуванням інституційної місії та зовнішніх викликів;
- 2) інтеграція інноваційних освітніх практик, цифрових технологій та сучасних управлінських підходів у систему забезпечення якості;
- 3) формування інституційної культури підзвітності, академічної доброчесності та відповідальності за результати освітньої діяльності;
- 4) здійснення системного моніторингу, оцінювання та аналізу ефективності трансформаційних змін із подальшим коригуванням управлінських рішень;
- 5) забезпечення узгодженості між стратегічними цілями розвитку закладу вищої освіти та практиками реалізації освітніх програм і процедур забезпечення якості.

Застосування стратегічного лідерства трансформації якості охоплює стратегічне управління закладами вищої освіти, розроблення та реалізацію програм розвитку, модернізацію систем внутрішнього забезпечення якості, а також наукові дослідження у сфері трансформаційного лідерства та управління якістю освіти.

Список використаних джерел:

1. ISO 9001:2015. Quality management systems. Requirements. URL: <https://www.iso.org/standard/62085.html>.
2. ISO 9004:2018. Quality management. Quality of an organization. Guidance to achieve sustained success. URL: <https://www.iso.org/standard/70397.html>.
3. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area. ENQA, 2015. URL: <https://www.enqa.eu/esg-standards-and-guidelines-for-quality-assurance-in-the-european-higher-education-area/>.
4. The EFQM Model 2025. European Foundation for Quality Management. URL: <https://www.efqm.org/the-efqm-model/>.
5. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII: станом на 1 січн. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

О.П. Воробйова

Стратегічне управління людським потенціалом (Strategic Human Potential Management) – це системна, довгостроково орієнтована управлінська діяльність закладу вищої освіти, спрямована на формування, розвиток, ефективне використання та утримання людського потенціалу відповідно до місії, стратегічних цілей і політики внутрішнього забезпечення якості освіти. На відміну від традиційного кадрового адміністрування, стратегічне управління

інтегрує політики розвитку персоналу з академічною стратегією, дослідницькими пріоритетами та міжнародною діяльністю університету. Основні напрями та інструменти включають стратегічне планування кадрового розвитку, управління талантами, розвиток академічного лідерства, впровадження систем оцінювання ефективності, використання HR-аналітики та інтеграцію кадрової політики у систему внутрішнього забезпечення якості. У контексті євроінтеграції та післявоєнного відновлення цей підхід забезпечує підвищення інституційної стійкості та конкурентоспроможності університетів.

Список використаних джерел:

1. European University Association. Universities without walls: A vision for 2030. URL: <https://www.eua.eu/images/universities20without20walls2020a20vision20for2020301.pdf> (дата звернення: 18.04.2026).
2. University of Cambridge. People Strategy 2024–2027. URL: https://www.hr.admin.cam.ac.uk/files/university_of_cambridge_people_strategy_2024-27_update2_date_7_10_24_175dpi.pdf (дата звернення: 18.04.2026).
3. Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.02.2022 № 286-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/286-2022-%D1%80> (дата звернення: 18.04.2026).

В.П. Іванова

Трансдисциплінарна політика забезпечення якості (Transdisciplinary quality assurance policy) – інституційно орієнтований підхід до управління якістю вищої освіти, що передбачає системну інтеграцію знань, методів і практик різних галузей з метою підвищення результативності освітніх програм, забезпечення цілісності освітнього процесу та досягнення комплексних результатів навчання. Такий підхід спрямований на подолання фрагментарності освітньої підготовки, формування релевантних компетентностей і забезпечення відповідності освітніх результатів сучасним суспільним, технологічним і професійним викликам. Трансдисциплінарна політика забезпечення якості ґрунтується на координації освітніх і управлінських практик, що забезпечують узгодженість між змістом вищої освіти, методами навчання та механізмами оцінювання у межах різних галузей знань, спеціальностей, а також сприяють формуванню інституційного середовища, орієнтованого на інтеграцію та інноваційність. До основних складових трансдисциплінарної політики забезпечення якості належать:

- 1) інтеграція міждисциплінарних і трансдисциплінарних підходів у зміст освітніх програм і навчальні плани;
- 2) координація діяльності викладачів з різних галузей знань з метою забезпечення узгодженості освітніх компонентів;
- 3) формування та розвиток компетентностей, що охоплюють кілька предметних областей і забезпечують здатність до комплексного вирішення професійних завдань;
- 4) запровадження механізмів системного оцінювання ефективності трансдисциплінарних освітніх практик та їх впливу на результати навчання;
- 5) забезпечення узгодженості освітніх стандартів, програм і результатів навчання в умовах інтеграції різних галузей знань.

Застосування трансдисциплінарної політики забезпечення якості охоплює розроблення та модернізацію освітніх програм, удосконалення стандартів вищої освіти, формування інституційних політик забезпечення якості, а також наукові дослідження інноваційних моделей організації освітнього процесу.

Список використаних джерел:

1. OECD Future of Education and Skills 2030/2040. URL: <https://www.oecd.org/en/about/projects/future-of-education-and-skills-2030.html>.
2. Charter of Transdisciplinarity. URL: <https://ciret-transdisciplinarity.org/chart.php>.
3. Rome Ministerial Communiqué. EHEA. URL: https://www.ehea.info/Upload/Rome_Ministerial_Communique.pdf.
4. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area. ENQA, 2015. URL: <https://www.enqa.eu/esg-standards-and-guidelines-for-quality-assurance-in-the-european-higher-education-area/>.
5. UNESCO Recommendation on Open Science. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000379949>.
6. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII: станом на 1 січн. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

О.П. Воробйова

Транскордонне визнання якості (Cross-border quality recognition) – процес узгодження та офіційного визнання результатів навчання і кваліфікацій за освітніми програмами між різними країнами з метою забезпечення академічної та професійної мобільності здобувачів вищої освіти і фахівців. Він ґрунтується на принципах взаємної довіри, прозорості процедур і сумісності стандартів забезпечення якості. Основними складовими є відповідність національним і міжнародним стандартам; застосування процедур акредитації та сертифікації; обмін інформацією між освітніми системами; системний моніторинг та підтримка відповідності встановленим вимогам. До основних складових транскордонного визнання якості належать:

- 1) забезпечення відповідності освітніх програм і кваліфікацій національним та міжнародним стандартам і рекомендаціям у сфері забезпечення якості освіти;
- 2) застосування узгоджених процедур акредитації, сертифікації та зовнішнього оцінювання якості освіти;
- 3) розвиток механізмів обміну інформацією між національними агентствами із забезпечення якості, закладами вищої освіти та іншими заінтересованими сторонами;
- 4) здійснення системного моніторингу відповідності освітніх програм і кваліфікацій встановленим вимогам у міжнародному контексті;
- 5) забезпечення інституційної та нормативної підтримки процедур взаємного визнання дипломів і результатів навчання.

Застосовується у міжнародному співробітництві закладів вищої освіти, реалізації спільних освітніх програм, визнанні дипломів/ступенів і кваліфікацій, а також у розробленні нормативно-правових механізмів гармонізації систем забезпечення якості.

Список використаних джерел:

1. Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education in the European Region (Lisbon Recognition Convention). Council of Europe, 1997. URL: <https://rm.coe.int/168007f2c7>.
2. Directive 2005/36/EC of the European Parliament and of the Council on the recognition of professional qualifications. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32005L0036>.
3. Global Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education. UNESCO, 2019. URL: <https://www.unesco.org/en/legal-affairs/global-convention-recognition-qualifications-concerning-higher-education>.
4. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area. ENQA, 2015. URL: <https://www.enqa.eu/esg-standards-and-guidelines-for-quality-assurance-in-the-european-higher-education-area/>.

5. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII: станом на 1 січн. 2026 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

О.П. Воробйова

Трансформаційне врядування у вищій освіті (Transformative governance in higher education) – модель управління закладом вищої освіти, орієнтована на реалізацію системних і структурних змін у організаційних механізмах, освітніх процесах і навчальних практиках з метою удосконалення якості вищої освіти та забезпечення її відповідності сучасним суспільним і професійним вимогам. Застосування трансформаційного врядування передбачає переосмислення традиційних підходів до забезпечення якості та впровадження інноваційних управлінських рішень, що сприяють адаптивності, прозорості та результативності освітньої діяльності. Трансформаційне врядування базується на інтеграції стратегічного планування, залучення стейкхолдерів і системного моніторингу ефективності управлінських змін, забезпечуючи координацію інституційних ресурсів і процесів у напрямі сталого розвитку та удосконалення освітніх програм. До основних складових трансформаційного врядування у вищій освіті належать:

- 1) стратегічне планування та управління змінами з урахуванням довгострокових цілей розвитку закладу;
- 2) активне залучення студентів, викладачів, роботодавців та інших стейкхолдерів до процесів прийняття рішень щодо розвитку та вдосконалення освітніх програм;
- 3) впровадження інноваційних освітніх практик і технологій з метою підвищення якості освітнього процесу;
- 4) системне оцінювання ефективності управлінських трансформацій та інтеграція результатів оцінювання у процеси подальшого вдосконалення управлінських і освітніх практик.

Застосування трансформаційного врядування охоплює модернізацію систем забезпечення якості вищої освіти, реалізацію стратегій розвитку закладів вищої освіти, управління організаційними змінами та наукові дослідження трансформаційних процесів в освітньому середовищі.

Список використаних джерел:

1. Rome Ministerial Communiqué. EHEA, 2020. URL: https://www.ehea.info/Upload/Rome_Ministerial_Communique.pdf.
2. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area. ENQA, 2015. URL: <https://www.enqa.eu/esg-standards-and-guidelines-for-quality-assurance-in-the-european-higher-education-area/>.
3. Tirana Communiqué of the Tirana EHEA Ministerial Conference, 29–30 May 2024. URL: <https://ehea.info/Immagini/Tirana-Communique.pdf>.
4. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII: станом на 1 січн. 2026 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

О.П. Воробйова

Тюнінг проєкт (TUNING Project) – проєкт Європейської Комісії «Налаштування освітніх структур в Європі», що реалізується з 2000 р. європейськими університетами при взаємодії із сферою праці та спрямований на формування загальної методології порівнюваності та сумісності рівнів і змісту освітніх програм у різних предметних областях / галузях вищої освіти. Проєкт охоплює переважну більшість країн, що підписали Болонську декларацію, включаючи Україну. Проєкт Тюнінг виходить з того, що академічні ступені (кваліфікації) у

міжнародному плані можуть бути порівняними і сумісними, якщо порівнюване те, що здатні (компетентні) виконати їх власники, та якщо порівнювані відповідні профілі програм. При цьому не ставиться за мету розроблення уніфікованих загальноєвропейських освітніх програм із детермінованим переліком навчальних дисциплін і з визначеним змістом. За Проектом Тюнінг визначено ключові загальні та предметно-специфічні (фахові) компетентності для окремих освітніх галузей, розроблено дескриптори циклу / рівня для значної кількості предметних областей.

Список використаних джерел:

1. Tuning Educational Structures in Europe. URL: <https://www.unideusto.org/tuningeu/>.
2. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти: Наказ МОН України від 27.03.2025 № 512. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/2025/03/27/nakaz-mon-512-vid-27-03-2025.pdf>.

Ж.В. Таланова

Універсальний дизайн для навчання (Universal Design for Learning, UDL) – це науково обґрунтований підхід, який урахує різноманітність студентів з точки зору їхнього походження, фізичних здібностей та психологічних особливостей. Основна увага UDL зосереджена на впровадженні рівності, інклюзії та доступності в початковий процес розроблення освітніх програм, оцінювання, заходів, ресурсів і побудови дизайну для навчання. Універсальний дизайн для навчання сприяє співпраці з студентами і надає гнучкості заходам з оцінювання. Студентам пропонується низка заходів з оцінювання на вибір (іспити, проекти, есе, презентації тощо), щоб вони могли скористатися своїми сильними сторонами і не відчували зайвих перешкод. Оцінювання також може стати більш компетентнісно-орієнтованим, коли студенти накопичують кредити ЄКТС на основі продемонстрованих результатів навчання, а не часу, проведеного в аудиторії.

Список використаних джерел:

1. A Guide for Ensuring Inclusion and Equity in Education. Paris : UNESCO, 2017. 46 p. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000248254>.
2. Universal Design for Learning Guidelines version 2.2. CAST. 2018. URL: <http://udlguidelines.cast.org>.
3. Політики і стратегії досягнення конкурентоспроможної якості вищої освіти України в контексті стійкого розвитку в умовах євроінтеграції та післявоєнного відновлення: *монографія* / О. Воробйова, К. Жданова, В. Іванова, В. Луговий, О. Паламарчук, О. Слюсаренко, Ж. Таланова; за ред. В. Лугового, Ж. Таланової. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2025. 119 с. DOI: <https://doi.org/10.31874/978-617-7486-52-6-2025>.

О.Ф. Паламарчук

Університетський потенціал (University potential) – це інтегральна характеристика спроможності закладу вищої освіти до реалізації своєї місії через системне поєднання, синергійний синтез у закладі вищої освіти освітнього, дослідницького, інноваційного, комунікаційного та інших потенціалів розвитку. Університетський потенціал визначається іманентною здатністю, інституційною спроможністю, внутрішнім ресурсом, що використовуються для здійснення місії університету. У сучасній теорії університетського врядування потенціал розглядається як динамічна система, що визначає здатність інституції не лише до відтворення знань, а й до генерування інновацій, адаптації до змін глобального ринку освітніх послуг та активної участі в економіці знань. Університетський потенціал

охоплює сукупність доробку наукових колективів університету, рівень цифровізації освітнього середовища, якість кадрового складу та розвиненість зовнішніх партнерств. Ключовим аспектом університетського потенціалу є його трансформаційна здатність конвертувати наявні академічні ресурси в конкурентні переваги в міжнародному просторі. Це включає розвиток дослідницької інфраструктури, інновацій, залучення талановитих дослідників та створення сприятливих умов для академічної мобільності. У контексті європейської стратегії для університетів потенціал закладу оцінюється через його внесок у розвиток стратегічних альянсів та здатність генерувати нові знання, забезпечувати високу якість викладання і досліджень.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
2. Слюсаренко О. Розвиток найвищого університетського потенціалу в умовах глобалізації: *монографія* / О.М. Слюсаренко. – К.: Пріоритети, 2015. – 384 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/10225/1/2015_mon_Sluisarenko.pdf
3. A European strategy for universities. *European Commission*. Brussels, 2022. URL: <https://education.ec.europa.eu/document/commission-communication-on-a-european-strategy-for-universities>.
4. Modernisation of Higher Education in Europe: Academic Staff – 2017. *Eurydice Report*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. URL: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/publications/modernisation-higher-education-europe-academic-staff-2017>.
5. Shattock, M., Horvath, A., & Enders, J. (2023). The Governance of European Higher Education: Convergence or Divergence? *Bloomsbury Academic*. URL: <https://www.bloomsbury.com/uk/governance-of-european-higher-education-9781350293588/>.
6. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). Brussels, 2015. 32 p. URL: <https://ihed.org.ua/recommends/standarty-i-rekomendatsiyi-shhodo-zabezpechennya-yakosti-v-yevropejskomu-prostori-vyshhoji-osvity-esg/>

Ж.В. Таланова

Управління талантами в університеті (*Talent management in University*) – це стратегічний і системний процес залучення, розвитку, утримання та ефективного використання висококваліфікованого академічного й адміністративного персоналу закладу вищої освіти, спрямований на забезпечення якості освітньої та наукової діяльності, інституційної конкурентоспроможності та інноваційного розвитку. У сучасному університеті управління талантами інтегрується в People Strategy та охоплює повний життєвий цикл працівника: від рекрутингу та адаптації до професійного розвитку, кар'єрного зростання, лідерства та утримання. Включає створення привабливого середовища праці, розвиток індивідуальних кар'єрних траєкторій, підтримку дослідницької діяльності, міжнародну мобільність, а також формування культури визнання та добробуту. В умовах євроінтеграції та післявоєнного відновлення України управління талантами набуває особливого значення як механізм повернення академічної діаспори, запобігання «відтоку мізків» і формування стійкого людського потенціалу університетів.

Список використаних джерел:

1. Collings D. G., Mellahi K. Strategic Talent Management: A Review and Research Agenda. *Human Resource Management Review*. 2009. Vol. 19(4). 304–313. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.hrmr.2009.04.001> (дата звернення: 18.04.2026).
2. Політики і стратегії досягнення конкурентоспроможної якості вищої освіти України в контексті стійкого розвитку в умовах євроінтеграції та післявоєнного відновлення: *монографія* / О. Воробйова, К. Жданова, В. Іванова, В. Луговий, О. Паламарчук, О. Слюсаренко, Ж. Таланова; за ред. В. Лугового, Ж. Таланової. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2025. 119 с. DOI: <https://doi.org/10.31874/978-617-7486-52-6-2025>.

В.П. Іванова

Управління якістю в освіті за спеціалізованим стандартом ISO 21001:2025 (ISO 21001:2025-based quality management in education) – системний підхід до організації, управління та безперервного вдосконалення освітніх і адміністративних процесів у закладах вищої освіти, урахуваючи специфіку освітньої діяльності та потреби здобувачів вищої освіти, викладачів та інших стейкхолдерів. Це дозволяє забезпечити ефективність, прозорість, відтворюваність і результативність процедур управління якістю в освітньому середовищі, поєднуючи принципи класичної системи управління якістю з вимогами, специфічними для освітніх організацій. Управління якістю за стандартом ISO 21001:2025 передбачає формалізацію ключових процесів закладу, чітке визначення відповідальності за реалізацію освітніх програм і адміністративних функцій, систематичне оцінювання результатів навчання та освітніх послуг, а також інтеграцію механізмів постійного вдосконалення, що забезпечує узгодженість стратегічних цілей організації з очікуваннями всіх заінтересованих сторін. До основних складових підходу належать:

- 1) впровадження вимог спеціалізованого стандарту ISO 21001:2025 у всі освітні та адміністративні процеси закладу, з урахуванням особливостей освітньої діяльності та інституційної структури;
- 2) планування, проведення та аналіз результатів внутрішніх і зовнішніх аудитів для оцінювання відповідності системи управління освітою встановленим міжнародним критеріям;
- 3) систематичне вдосконалення освітніх та управлінських процесів на основі результатів моніторингу, оцінювання результативності навчання та зворотного зв'язку від здобувачів вищої освіти і стейкхолдерів;
- 4) належне документування, фіксація ключових показників якості та забезпечення прозорості всіх процедур управління;
- 5) інтеграція системи управління якістю закладу з міжнародними освітніми стандартами та підвищення інституційної довіри до освітніх послуг.

Застосування управління якістю за спеціалізованим стандартом ISO 21001:2025 охоплює розбудову системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти, проходження сертифікаційних процедур відповідно до міжнародного стандарту, оптимізацію освітніх і адміністративних процесів, підвищення академічної та професійної мобільності здобувачів вищої освіти, а також інтеграцію практик закладу у глобальний освітній простір.

Список використаних джерел:

1. ISO 21001:2025. Educational organizations. Management systems for educational organizations. Requirements with guidance for use. URL: <https://www.iso.org/standard/83644.html>.

2. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area. ENQA, 2015. URL: <https://www.enqa.eu/esg-standards-and-guidelines-for-quality-assurance-in-the-european-higher-education-area/>.
3. Воробйова О. П. Взаємодія ISO та ESG у галузі вищої освіти: міжнародний досвід. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*. Сер.: педагогічні науки. 2020. № 2. С. 98–102. DOI: <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2020-2-98-102>.
4. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII: станом на 1 січн. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

О.П. Воробйова

Управління якістю в освіті за стандартами ISO (ISO-based quality management in education) – підхід до організації та вдосконалення освітніх і адміністративних процесів закладу вищої освіти, що ґрунтується на міжнародних стандартах ISO та спрямований на забезпечення ефективності, прозорості, відтворюваності і системності процедур управління якістю. Застосування цього підходу передбачає формалізацію ключових процесів, чітке визначення відповідальності, систематичне оцінювання результатів та безперервне поліпшення освітніх і управлінських практик. Управління якістю за стандартами ISO інтегрує концепції управління ризиками, стандартизованого документування та процедурного контролю, забезпечуючи надійність, узгодженість і взаємозамінність практик у межах закладу та між закладами на міжнародному рівні. До основних складових підходу належать:

- 1) впровадження вимог стандартів ISO у освітні та адміністративні процеси закладу;
- 2) проведення внутрішніх і зовнішніх аудитів для оцінювання відповідності процедур вимогам стандартів і нормативним документам;
- 3) систематичне вдосконалення процедур і процесів на основі результатів моніторингу і аналізу даних;
- 4) належне документування, фіксація ключових показників якості та регулярний моніторинг їх динаміки;
- 5) забезпечення гармонізації освітніх практик з міжнародними стандартами управління якістю та підвищення інституційної довіри до системи управління закладу.

Застосування управління якістю за стандартами ISO охоплює розбудову систем внутрішнього забезпечення якості, проходження сертифікаційних процедур, підвищення ефективності освітніх і адміністративних процесів, а також інтеграцію практик закладу у міжнародний простір освіти.

Список використаних джерел:

1. ISO 21001:2025. Educational organizations. Management systems for educational organizations. URL: <https://www.iso.org/standard/83644.html>.
2. ISO 9001:2015. Quality management systems. Requirements. URL: <https://www.iso.org/standard/62085.html>.
3. ISO 9004:2018. Quality management. Quality of an organization. Guidance to achieve sustained success. URL: <https://www.iso.org/standard/70397.html>.
4. OECD Future of Education and Skills 2030/2040. URL: <https://www.oecd.org/en/about/projects/future-of-education-and-skills-2030.html>.
5. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area. ENQA, 2015. URL: <https://www.enqa.eu/esg-standards-and-guidelines-for-quality-assurance-in-the-european-higher-education-area/>.
6. Воробйова О. П. Взаємодія ISO та ESG у галузі вищої освіти: міжнародний досвід. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*. Сер. :

педагогічні науки. 2020. № 2. С. 98–102. DOI: <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2020-2-98-102>.

7. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII: станом на 1 січн. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

О.П. Воробйова

Цифрова академічна екосистема (Digital academic ecosystem) – інтегрований комплекс цифрових платформ, інструментів і ресурсів, спрямований на підтримку управління освітнім процесом і реалізацію внутрішніх механізмів забезпечення якості вищої освіти у цифровому середовищі, що забезпечує взаємопов’язаність освітніх, адміністративних та аналітичних компонентів системи управління закладу вищої освіти. Цифрова академічна екосистема є фундаментом для інтеграції технологічних рішень у всі аспекти освітньої діяльності, забезпечуючи узгодженість стратегічних цілей організації з потребами здобувачів вищої освіти, викладачів і стейкхолдерів. До основних складових цифрової академічної екосистеми належать:

- 1) цифрові платформи управління навчанням (Learning Management Systems), що забезпечують організацію та моніторинг освітнього процесу;
- 2) системи збору, моніторингу та аналітики даних щодо освітніх результатів і ефективності навчання;
- 3) інтеграція з адміністративними, академічними та управлінськими процесами закладу для забезпечення координації і узгодженості діяльності;
- 4) забезпечення доступності, конфіденційності, захисту та безпеки даних, що циркулюють у цифровому середовищі.

Застосування цифрової академічної екосистеми охоплює цифрову трансформацію закладів вищої освіти, розбудову систем внутрішнього забезпечення якості, аналітичну підтримку управлінських рішень, а також наукові дослідження процесів цифровізації освітнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Digital Education Action Plan (2021-2027): Resetting education and training for the digital age. European Commission. URL: <https://education.ec.europa.eu/focus-topics/digital-education/action-plan>
2. ISO 21001:2025. Educational organizations. Management systems for educational organizations. Requirements with guidance for use. URL: <https://www.iso.org/standard/83644.html>
3. Rome Ministerial Communiqué. EHEA, 2020. URL: https://www.ehea.info/Upload/Rome_Ministerial_Communique.pdf
4. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area. ENQA, 2015. URL: <https://www.enqa.eu/esg-standards-and-guidelines-for-quality-assurance-in-the-european-higher-education-area/>.
5. UNESCO Recommendation on Open Science. UNESCO, 2021. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000379949>
6. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII: станом на 1 січн. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
7. Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки: Розпорядження Кабінет Міністрів України від 23.02.2022 № 286-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/286-2022-%D1%80>

О.П. Воробйова

Цифрова довіра до якості вищої освіти (Digital trust in higher education quality) – комплексний підхід, що відображає рівень упевненості всіх заінтересованих сторін у достовірності, цілісності та надійності даних і процедур забезпечення якості, що реалізуються у цифровому середовищі, і формується через інтеграцію прозорих, безпечних і стандартизованих цифрових процесів управління вищою освітою, які відповідають як національним, так і міжнародним стандартам. У сучасних умовах зростаючої цифровізації освітнього середовища цифрова довіра виступає ключовим чинником ефективності освітніх і адміністративних процесів, оскільки сприяє визнанню результатів навчання, розвитку академічної доброчесності, підтримує прозорість прийняття рішень і створює передумови для науково обґрунтованої аналітики, що, у свою чергу, дозволяє закладам вищої освіти адаптуватися до змінних потреб студентів, професійного ринку та вимог регуляторів. До основних складових цифрової довіри належать:

- 1) захист даних і кібербезпека, які забезпечують конфіденційність, цілісність, доступність і відтворюваність інформації, мінімізуючи ризики її втрати або маніпуляції, а також формують основу для довіри користувачів до цифрових освітніх платформ;
- 2) прозорість цифрових процедур оцінювання, що передбачає відкритість алгоритмів оцінки та критеріїв перевірки результатів навчання, доступність звітності та можливість незалежного аудиту результатів у межах цифрових систем управління якістю;
- 3) верифікація результатів навчання, яка реалізується через стандартизовані електронні механізми контролю та підтвердження кваліфікацій, цифрові сертифікати та інтеграцію результатів оцінювання з іншими адміністративними і академічними процесами;
- 4) стандартизація та регламентація цифрових процесів управління якістю, що забезпечує їх відтворюваність, узгодженість і відповідність вимогам національних і міжнародних стандартів, включно зі спеціалізованими стандартами управління якістю для освітніх організацій, такими як ISO 21001:2025, що передбачає системну координацію процесів навчання, оцінювання та управління ресурсами.

Застосування концепції цифрової довіри у закладах вищої освіти охоплює формування та реалізацію цифрових політик, розроблення та впровадження комплексних систем електронного моніторингу освітньої діяльності, підтримку академічної доброчесності в онлайн-середовищі, інтеграцію аналітичних та управлінських компонентів цифрової академічної екосистеми, а також наукові дослідження трансформаційних процесів цифровізації вищої освіти, що дозволяють підвищувати інституційну ефективність, прозорість і довіру стейкхолдерів до закладу.

Список використаних джерел:

1. Council Recommendation on a European approach to micro-credentials for lifelong learning and employability. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32022H0627%2802%29>.
2. Ethical guidelines on the use of artificial intelligence and data in teaching and learning for educators. European Commission, 2022. URL: <https://education.ec.europa.eu/focus-topics/digital-education/action-plan/action-6>.
3. ISO 21001:2025. Educational organizations. Management systems for educational organizations. Requirements with guidance for use. URL: <https://www.iso.org/standard/21001>.
4. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area. ENQA, 2015. URL: <https://www.enqa.eu/esg-standards-and-guidelines-for-quality-assurance-in-the-european-higher-education-area/>.

5. Tirana Communiqué of the Tirana EHEA Ministerial Conference, 29–30 May 2024. URL: <https://ehea.info/Immagini/Tirana-Communique.pdf>.
6. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII: станом на 1 січн. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
7. Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.02.2022 № 286-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/286-2022-%D1%80>.

О.П. Воробйова

Цифрова інклюзія та рівність у забезпеченні якості (Digital inclusion and equity in quality assurance) – комплексний підхід до організації освітніх процесів, ресурсів і процедур оцінювання, що гарантує рівний доступ до навчання для всіх здобувачів вищої освіти незалежно від їхніх фізичних можливостей, соціального статусу, культурного чи економічного середовища та специфічних навчальних потреб, при цьому спрямовуючись на подолання бар'єрів, які обмежують повноцінну участь студентів в освітньому процесі, на створення умов для забезпечення рівних можливостей здобуття якісної вищої освіти. У контексті сучасної цифровізації та інтеграції технологічних рішень в освітній процес, цифрова інклюзія та рівність виступають не лише соціальною та етичним вимогою, але й ключовим елементом системи управління якістю, оскільки забезпечують узгодженість освітніх практик із принципами доступності, справедливості та академічної доброчесності, одночасно підвищуючи легітимність та довіру до інституційних механізмів забезпечення якості. До основних складових цифрової інклюзії та рівності у забезпеченні якості належать:

- 1) забезпечення доступності цифрових ресурсів та освітніх платформ, що передбачає використання універсального дизайну навчальних матеріалів, сумісність із допоміжними технологіями та можливість адаптації для різних груп користувачів;
- 2) адаптація освітніх процесів для різних груп студентів, що включає гнучке планування навчальних активностей, індивідуалізовані траєкторії навчання та підтримку спеціальних потреб у процесі оцінювання;
- 3) моніторинг і оцінювання рівності у навчанні, яка здійснюється шляхом систематичного збору даних щодо доступності, успішності та залучення студентів із різними потребами, аналізу потенційних нерівностей та коригування освітніх стратегій;
- 4) підтримка інклюзивних практик у закладі, що передбачає підвищення кваліфікації викладачів у сфері інклюзивної педагогіки, формування політик, спрямованих на подолання структурних і технологічних бар'єрів, а також активне залучення студентів до розвитку інклюзивного середовища.

Застосування підходу цифрової інклюзії та рівності у забезпеченні якості охоплює розроблення інституційних політик інклюзивної вищої освіти, проєктування адаптивних освітніх програм, цифрову трансформацію закладів вищої освіти з урахуванням потреб різних груп студентів, а також наукові дослідження ефективності інклюзивних практик і технологій у контексті забезпечення якості вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. ISO 21001:2025. Educational organizations. Management systems for educational organizations. URL: <https://www.iso.org/standard/21001>.
2. Rome Ministerial Communiqué. EHEA, 2020. URL: https://www.ehea.info/Upload/Rome_Ministerial_Communique.pdf.
3. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area. ENQA, 2015. URL: <https://www.enqa.eu/esg-standards-and-guidelines-for-quality-assurance-in-the-european-higher-education-area/>.

4. Strategy for the Rights of Persons with Disabilities 2021-2030. European Commission. URL: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1484>.
5. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII: станом на 1 січн. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

О.П. Воробйова

Цифрова компетентність персоналу закладів вищої освіти (*Digital Competence of HEI Staff*) – це інтегрована сукупність знань, умінь, навичок і ставлень, що забезпечують ефективне, критичне та етичне використання цифрових технологій у професійній діяльності, включаючи викладання, дослідження, управління та комунікацію. У контексті вищої освіти цифрова компетентність охоплює здатність застосовувати цифрові інструменти для організації освітнього процесу, реалізації онлайн-, гібридного та змішаного викладання і навчання, аналізу даних, академічної комунікації, а також забезпечення кібербезпеки та академічної доброчесності. Вона передбачає готовність до постійного оновлення знань (*digital upskilling*), інтеграцію інноваційних технологій (зокрема штучного інтелекту, цифрових платформ) та адаптацію до цифрової трансформації освіти. У сучасних умовах цифровізації та післявоєнного відновлення України цифрова компетентність персоналу є ключовою умовою безперервності навчання, якості вищої освіти та інтеграції у Європейський освітній простір.

Список використаних джерел:

1. European Commission. DigComp 2.2: The Digital Competence Framework for Citizens. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2022. URL: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC128415> (дата звернення: 18.04.2026).
2. European Commission. Digital Education Action Plan 2021–2027. Brussels : European Commission, 2021. URL: <https://education.ec.europa.eu/focus-topics/digital-education/action-plan> (дата звернення: 18.04.2026).
3. European Commission. European Framework for the Digital Competence of Educators (DigCompEdu). URL: https://joint-research-centre.ec.europa.eu/digcompedu_en (дата звернення: 18.04.2026).
4. UNESCO. ICT Competency Framework for Teachers. Paris. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000265721> (дата звернення: 18.04.2026).
5. Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації. 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80> (дата звернення: 18.04.2026).

В.П. Іванова

Цифрова стійкість системи управління якістю (*Digital resilience of the quality management system*) – здатність закладу вищої освіти підтримувати безперервність, ефективність та надійність цифрових освітніх і управлінських процесів навіть в умовах криз і надзвичайних ситуацій, зокрема технологічних збоїв, кібератак, змін у цифровому середовищі або непередбачуваних зовнішніх факторів, що вимагає інтеграції стратегічного планування, кіберзахисту, систем моніторингу та адаптивних процедур управління. Такий підхід передбачає не лише захист інформації та стабільність цифрових платформ, але й здатність швидко відновлювати функціонування цифрових процесів, оптимізувати їхню структуру та забезпечувати достовірність, цілісність і доступність даних для всіх учасників освітнього процесу. Ключові складові цифрової стійкості системи управління якістю включають:

- 1) інфраструктурну надійність цифрових платформ, що забезпечує безперервність роботи систем управління навчанням, моніторингу та аналітики освітніх результатів;
- 2) кібербезпеку та захист даних, яка гарантує конфіденційність, цілісність і доступність інформації, а також запобігає несанкціонованому доступу та втраті даних;
- 3) адаптивність цифрових процесів, що передбачає можливість швидкого переналаштування платформ, процедур оцінювання та аналітичних інструментів відповідно до змін у технологічному та нормативному середовищі;
- 4) інтеграцію превентивних і превентивно-коригуючих механізмів, які дозволяють своєчасно виявляти потенційні загрози для цифрових систем і мінімізувати їхній вплив на якість освітніх програм і процесів;
- 5) підтримку культури цифрової довіри та прозорості, яка включає навчання персоналу, залучення стейкхолдерів до моніторингу цифрових процесів і забезпечення відкритості процедур управління якістю в цифровому середовищі.

Цифрова стійкість системи управління якістю застосовується у розбудові цифрової академічної екосистеми, модернізації систем внутрішнього забезпечення якості, реалізації стратегій цифрової трансформації, управлінні ризиками та дослідженнях цифрової надійності освітніх процесів, що сприяє підвищенню інституційної стійкості, довіри стейкхолдерів і конкурентоспроможності закладу в умовах динамічного цифрового середовища.

Список використаних джерел:

1. ISO 21001:2025. Educational organizations. Management systems for educational organizations. URL: <https://www.iso.org/standard/21001>.
2. ISO 9004:2018. Quality management. Quality of an organization. Guidance to achieve sustained success. URL: <https://www.iso.org/standard/70397.html>.
3. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area. ENQA, 2015. URL: <https://www.enqa.eu/esg-standards-and-guidelines-for-quality-assurance-in-the-european-higher-education-area/>.
4. Tirana Communiqué of the Tirana EHEA Ministerial Conference, 29–30 May 2024. URL: <https://eha.info/Immagini/Tirana-Communique.pdf>.
5. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII: станом на 1 січн. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

О.П. Воробйова

Цифрова трансформація освітнього врядування (*Digital transformation of education governance*) – системний процес впровадження цифрових технологій, платформ та аналітичних інструментів у управлінські та академічні процеси закладу вищої освіти з метою підвищення ефективності, прозорості, підзвітності та адаптивності системи управління, що передбачає інтеграцію стратегічного планування, електронного моніторингу, цифрової аналітики та інноваційних процедур прийняття рішень. Такий підхід сприяє не лише оптимізації адміністративних і освітніх процесів, але й удосконаленню якості освітніх програм, посиленню довіри стейкхолдерів та формуванню стійких інституційних практик у цифровому середовищі. Основні складові цифрової трансформації освітнього врядування включають:

- 1) інтеграцію цифрових платформ та аналітичних систем, які забезпечують централізоване управління освітніми, адміністративними та фінансовими процесами;
- 2) розбудову системи електронного моніторингу та зворотного зв'язку, що дозволяє оцінювати результативність освітніх програм та оперативно реагувати на відхилення від встановлених стандартів;

- 3) автоматизацію процедур управління та прийняття рішень, що сприяє підвищенню оперативності, точності та прозорості адміністративних процесів;
- 4) впровадження цифрових інструментів для забезпечення академічної доброчесності та якості вищої освіти, що включає електронну ідентифікацію, сертифікацію результатів та контроль доступу до інформації;
- 5) формування культури цифрової підзвітності та довіри, яка передбачає навчання персоналу, залучення стейкхолдерів і системну комунікацію щодо результатів управлінських рішень у цифровому середовищі.

Цифрова трансформація освітнього врядування застосовується у модернізації систем забезпечення якості, формуванні інституційних політик, цифровій інтеграції освітніх і адміністративних процесів, управлінні ризиками та дослідженнях ефективності цифрових практик управління, що забезпечує підвищення адаптивності, стійкості та конкурентоспроможності закладів вищої освіти у динамічному цифровому середовищі.

Список використаних джерел:

1. Council of Europe Education Strategy 2024–2030: “Learners First”. <https://rm.coe.int/education-strategy-2024-2030-26th-session-council-of-europe-standing-c/1680abee81>.
2. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area. ENQA, 2015. URL: <https://www.enqa.eu/esg-standards-and-guidelines-for-quality-assurance-in-the-european-higher-education-area/>.
3. Tirana Communiqué of the Tirana EHEA Ministerial Conference, 29–30 May 2024. URL: <https://ehea.info/Immagini/Tirana-Communique.pdf>.
4. University Autonomy in Europe IV: The Scorecard (European University Association, 2023). <https://www.eua.eu/publications/reports/university-autonomy-in-europe-iv-the-scorecard-2023.html>.
5. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII: станом на 1 січн. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

О.П. Воробйова

Якісно орієнтоване інституційне управління (Quality-oriented institutional governance) – системно організована модель управлінської діяльності закладу вищої освіти, у якій забезпечення високих стандартів якості виступає центральним чинником усіх процесів та управлінських рішень, а стратегічні, академічні та адміністративні дії інтегруються у єдину систему, що відповідає принципам ефективності, підзвітності та прозорості. Такий підхід передбачає не лише формалізацію процедур контролю якості, але й формування організаційної культури, орієнтованої на постійне вдосконалення освітніх програм, управлінських практик та результатів навчання, що дозволяє закладу адаптуватися до змінних потреб студентів, вимог ринку праці та нормативно-правового середовища. До ключових складових якісно орієнтованого інституційного управління належать:

- 1) інтеграція політик якості на всіх рівнях управління, що забезпечує узгодженість стратегічних рішень керівництва, академічної діяльності викладачів і адміністративних процесів із місією та цілями закладу та міжнародними стандартами управління якістю, включно з ISO 21001:2025;
- 2) стратегічне планування та оцінювання результатів, що передбачає системне визначення пріоритетів розвитку, розроблення індикаторів ефективності освітніх та управлінських процесів, а також регулярний моніторинг і коригування політик на основі даних та внутрішніх і зовнішніх оцінок;

- 3) розвиток культури академічної доброчесності, яка охоплює дотримання етичних норм, прозорість процедур прийняття рішень, стандарти оцінювання результатів навчання та формування відповідальності за дотримання принципів якості серед викладачів, студентів і адміністративного персоналу;
- 4) активне залучення стейкхолдерів до процесів прийняття рішень, що включає студентів, викладачів, роботодавців та інші заінтересовані сторони, забезпечуючи підвищення релевантності освітніх програм, прозорості управлінських процесів та узгодження інституційних політик із суспільними очікуваннями.

Застосування цього підходу охоплює формування інституційних політик забезпечення якості, модернізацію внутрішніх систем управління, оптимізацію процедур контролю й оцінювання, забезпечення відповідності національним і міжнародним стандартам, а також проведення наукових досліджень щодо ефективності управлінських практик у вищій освіті, що дозволяє підвищувати інституційну спроможність, довіру стейкхолдерів і конкурентоспроможність закладу на ринку освітніх послуг.

Список використаних джерел:

1. ISO 21001:2025. Educational organizations — Management systems for educational organizations. URL: <https://www.iso.org/standard/21001>.
2. ISO 9004:2018. Quality management — Quality of an organization — Guidance to achieve sustained success. URL: <https://www.iso.org/standard/70397.html>.
3. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area. ENQA, 2015. URL: <https://www.enqa.eu/esg-standards-and-guidelines-for-quality-assurance-in-the-european-higher-education-area/>.
4. Tirana Communiqué of the Tirana EHEA Ministerial Conference, 29–30 May 2024. URL: <https://eha.info/Immagini/Tirana-Communique.pdf>.
5. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII: станом на 1 січн. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

О.П. Воробйова

Якість вищої освіти (Higher education quality) – відповідність умов провадження освітньої діяльності та результатів навчання вимогам законодавства та стандартам вищої освіти, професійним та/або міжнародним стандартам (за наявності), а також потребам заінтересованих сторін і суспільства, що забезпечується шляхом здійснення процедур внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості. Якість вищої освіти є ключовим поняттям Болонського процесу. З метою її забезпечення розроблено Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості вищої освіти в ЄПВО, Рамку кваліфікацій Європейського простору вищої освіти, утворено Європейську асоціацію забезпечення якості вищої освіти та Європейський реєстр забезпечення якості вищої освіти. В Україні якість вищої освіти підтримується системами зовнішнього та внутрішнього забезпечення якості вищої освіти. Ключовим елементом системи зовнішнього забезпечення якості в Україні є Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). Brussels, 2015. 32 p. URL: <https://ihed.org.ua/recommends/standarty-i-rekomendatsiyi-shhodo-zabezpechennya-yakosti-v-yevropejskomu-prostori-vyshhoji-osvity-esg/>.
2. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

3. Про затвердження Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: Наказ МОН України від 15.05.2024 № 686. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1013-24#Text>.

Ж.В. Таланова

Якість освітніх програм (Quality of study programmes) – це комплексна характеристика змісту, структури та умов реалізації підготовки здобувачів вищої освіти, що визначає ступінь досягнення програмних результатів навчання та їхню відповідність установленим стандартам і потребам стейкхолдерів. Якість освітньої програми оцінюється через здатність забезпечити здобувачам вищої освіти необхідний рівень компетентностей для подальшої професійної діяльності та особистісного розвитку. В основі оцінювання лежить циклічний процес розроблення, затвердження, моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм. Відповідно до ESG 2015, ключовими індикаторами якості програми є її відповідність цілям і завданням закладу вищої освіти, чіткість визначення результатів навчання, наявність відповідних ресурсів (навчально-методичних, кадрових, матеріально-технічних) і студентоцентрикований підхід до викладання і навчання. В Україні процедура забезпечення якості освітніх програм реалізується через систему внутрішнього моніторингу та зовнішнє незалежне оцінювання — акредитацію освітніх програм, яку здійснює Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО) або іноземні акредитаційні агентства, перелік яких затверджується Урядом, на предмет відповідності освітньої програми та освітньої діяльності за такою програмою вимогам та критеріям, встановленим Положенням про акредитацію освітніх програм, спроможності виконати вимоги стандарту вищої освіти за відповідною спеціальністю та рівнем вищої освіти та досягти заявлених у програмі результатів навчання. Сертифікат про акредитацію дає право на видачу диплома державного зразка. НАЗЯВО здійснює постакредитаційний моніторинг – оцінює виконання наданих за результатами акредитації рекомендацій та/або відповідність критеріям акредитації. Важливими аспектами забезпечення якості освітніх програм є залучення роботодавців та здобувачів вищої освіти до оновлення змісту освітніх програм, а також застосування студентоцентризованого підходу до розроблення освітніх програм, що передбачає урахування особливостей здобувачів, надання їм широких можливостей щодо вибору змісту, темпу, способу та місця навчання та ґрунтується на реалістичності запланованого навчального навантаження, яке узгоджується із тривалістю освітньої програми.

Список використаних джерел:

1. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). Brussels, 2015. 32 p. URL: <https://ihed.org.ua/recommends/standarty-i-rekomendatsiyi-shhodo-zabezpechennya-yakosti-v-yevropejskomu-prostori-vyshhoji-osvity-esg/>.
2. Механізми забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти в контексті стійкого розвитку в умовах євроінтеграції: *навчальний посібник* / О. Воробйова, В. Іванова, В. Луговий, О. Паламарчук, О. Слюсаренко, Ж. Таланова; за ред. В. Лугового, Ж. Таланової. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2025. 49 с. DOI: <https://doi.org/10.31874/978-617-7486-55-7-2025>.
3. Механізми оцінювання якості вищої освіти в умовах євроінтеграції: *монографія* / Авт.: О. Воробйова, М. Дебич, В. Луговий, О. Оржель, О. Слюсаренко, Ж. Таланова, К. Трима; за ред. В. Лугового, Ж. Таланової. Київ: Ін-т вищої освіти НАПН України, 2020. – 220 с. DOI: <https://doi.org/10.31874/978-617-7486-38-0-2020>.
4. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

5. Про затвердження Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: Наказ МОН України від 15.05.2024 № 686. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1013-24#Text>.

Ж.В. Таланова

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

У препринті «Поняттєво-термінологічний апарат із забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти в контексті стійкого розвитку та євроінтеграції» представлено результати виконання прикладного наукового дослідження «Узагальнення поняттєво-термінологічного апарату з проблеми забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти України в контексті стійкого розвитку та євроінтеграції для гармонізації норм українського законодавства з документами ЄПВО» (Завдання 5) науковими працівниками відділу забезпечення якості вищої освіти Інституту вищої освіти НАПН України в межах наукового дослідження «Комплексне наукове дослідження поняттєво-термінологічного апарату з актуальних проблем вищої освіти в умовах євроінтеграції» (2025–2026 рр.), що виконувалося колективом Інституту вищої освіти Національної академії педагогічних наук України (Договір № БФ/ С18– 2025).

Жаннета ТАЛАНОВА, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України; Заслужений діяч науки і техніки України; головний науковий співробітник відділу забезпечення якості вищої освіти Інституту вищої освіти НАПН України, старший проектний менеджер з аналітики НЕО в Україні; *керівник наукового дослідження, науковий редактор*;

Оксана ВОРОБІЙОВА, кандидат наук з державного управління, старший дослідник; провідний науковий співробітник відділу забезпечення якості вищої освіти Інституту вищої освіти НАПН України;

Ольга ПАЛАМАРЧУК, кандидат педагогічних наук, старший дослідник; старший науковий співробітник відділу забезпечення якості вищої освіти Інституту вищої освіти НАПН України;

Вероніка ІВАНОВА, кандидат педагогічних наук; старший науковий співробітник відділу забезпечення якості вищої освіти Інституту вищої освіти НАПН України.

Навчально-довідкове видання

О. Воробйова, В. Іванова, О. Паламарчук, Ж. Таланова

**Поняттєво-термінологічний апарат із забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти
в контексті стійкого розвитку та євроінтеграції**

Препринт

За редакцією Ж. Таланової

Інститут вищої освіти НАПН України

вул. Бастіонна, 9, м. Київ, 01014

тел./факс (044) 286-68-04

e-mail: ihed@ihed.org.ua

web: www.ihed.org.ua